

د کلي پټه لور



د کلي پټه لور

# دلمرپل

عارف تبسم

## د کتاب ټول حقوق د شاعر په حق کي محفوظ دي

---

د کتاب پېژندنه

کتاب ----- دلمرپل

شاعر ----- عارف تبسم

تائيل ----- حفصه تمثيل

کمپوزنگ ----- عارف تبسم

کمپوزنگ مرسته ----- بارکوال میا خېل

لمر کمپوز کور کوټه

شمېر ----- ۵۰۰ ټوکه

چاپ کال ----- ۲۰۰۶ء

د چاپ ځای ----- قلات پریس کوټه

بیه ----- ۱۵۰ روپۍ

دموند لودرک

۱- صحاف نشراتي موسسه کاسي روډ کوټه

۲- دانش خپرندویه ټولنه قصه خوانۍ پېښور

۳- خوشحال بک لېنډ تحصیل روډ بورے لورالائي

خوړونکي

پښتو ادبي ملگري، بورے لورالائي

سهيلي پښتونخوا

# تړون

دهغه تيارو په نوم  
چي مادرناپه لټون گرځوي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

# لڙي

منڇ

شمپر ليڪ

۱. د عارف تبسم رنارنا نغمه نغمه تڪلم -- سعيد گوهر -----  
۹
۲. د عارف تبسم "دل مريل" ----- سيد خير محمد عارف ----- ۲۷
۳. د خپلي شاعري په اړه خو خبري --- عارف تبسم ----- ۳۹
- غزلونه
۴. نن په حق چي زه پوهېږم محمده! -----  
۴۵
۵. په خپل خزان ژوند کي سپرله پالمه -----  
۴۷
۶. خاوره د سرو وينو له رنگه گورم -----  
۴۹
۷. څه خلگ بيا د مرگ له کاره سره لوبي کوي -----  
۵۱
۸. مه څه نور په دغه لاره، ستر ۛ کېږي -----  
۵۳
۹. خود به سپېره کېږي، باران نه لري -----  
۵۵
۱۰. يم ناخبره چي به کله ماتوي ملگرتيا ----- ۵۷
۱۱. ته چي مرور شوې، مرور شوله ما خپل نصيب ----- ۵۹

۱۲. رڼاخوړه کړم چي هر چيري قدمونه ږدمه -----  
۶۰
۱۳. ته چي رايا د شوې ژما ياره! غزل نوې ليکم -----  
۶۲
۱۴. خراغ راواخلو، په تيارو کي په مزل پسي ځو -----  
۶۴
۱۵. ماچي له ځانه سره ږدي، ترځان مي کم و نيسي -----  
۶۶
۱۶. بيا به خوارانو گيلې څه کولې ----- ۶۸
۱۷. له تبسمه يې وفا غوښتله -----  
۷۰
۱۸. لمحې د تېر عمر د ژوند له ماه و ساله وزي -----  
۷۲
۱۹. د خوشحال رنگه تبسم هم مسيحا نه مني -----  
۷۴
۲۰. يومئين په بوي، خواهش د گل کوو -----  
۷۶
۲۱. داسرمايه د زندگي ساتمه ----- ۷۸
۲۲. کول نه شمه دميني داظهار فېصله -----  
۸۰
۲۳. عجه خلگ دي احساس چي دخپلوئ نه لري -----  
۸۲

## نظمونه

۲۴. تضاد ----- ۸۴
۲۵. ؟ ----- ۸۵
۲۶. اي دفکر سپينه لمره! ----- ۸۶
۲۷. غرور ----- ۸۷

۲۸. سايي ----- ۸۸

۲۹. ڊوڪال ----- ۸۹

## غزلونه

۳۰. له خپله قده راوتلي، په جهان خواره شو -----

۹۰

۳۱. زه کله تيارو کي هم ورکېږم نه -----

۹۲

۳۲. د هواچي په خلوص چايقين وکړو -----

۹۴

۳۳. بل به شي دميني خراغونه، څه هلاکه ده -----

۹۵

۳۴. مطلب دي څه د مړايه ياره! سم حساب به کوؤ -----

۹۷

۳۵. د مړاته پروت بيا دفکرونو کتاب -----

۹۹

۳۶. سوځم، کبابېږم، دهجران په اور کي اوسمه -----

۱۰۱

۳۷. په لاس کي هر سړي چي توره او خنجر گرځوي ----- ۳

۱۰

۳۸. چي په ليدويي زما ساه، له سينې سمه وزي -----

۱۰۵

۳۹. ستاد سترگو تاب لرو، طاقت لرو -----

۱۰۷

۴۰. ستاد راتلو په اميدونو باور نه د مړيکار -----

۱۰۹

۴۱. ترڅوبه دا عجب غوندي زندگي تېروم -----

۱۱۱

۴۲. زما وستا ترميان ياره! بېلتون له ډېره وخته د مړ -----

۱۱۳



۴۳. لیري سره اوسود تړون په نوم -----  
۱۱۵
۴۴. زړه کي مي ديار واره غمونه خوندي کړي دي -----  
۱۱۷
۴۵. وجود مي خورشو، لاخور بږي، اوس له حده وزم -----  
۱۱۹
۴۶. سفر کوم د فکر شپه ورځ ترفط ته پوري -----  
۱۲۱
۴۷. د ټول ښار خلگ راتول دي، دبلا خلاف جنگ بږي -----  
۱۲۲
۴۸. د خوشحالی د خپلولو هوا نه لرمه -----  
۱۲۴

### نظمونه

۴۹. لمر او سحر -----  
۱۲۶
۵۰. جدو جهد -----  
۱۲۷
۵۱. چې گوږه را ته ----- ۱۲۸
۵۲. کوټه -----  
۱۲۹
۵۳. کربلا ۲۰۰۴ء -----  
۱۳۰

### غزلونه

۵۴. مورچي ويشتلو همېشه دلته په سنگ گلونه -----  
۱۳۲
۵۵. ځانگړتيا نه بائيلم، خپل ځان له سمندر ه گورم -----  
۱۳۴

۵۶. داخوشحالي، خندا به هم تېره شي -----  
۱۳۶
۵۷. بې سترگو خلگ يو، و خپل نظر ته نه رسېږو ----- ۱۳۸
۵۸. غرونه که هر خوورسېږي تر فلکه پوري ----- ۱۳۹
۵۹. لاهغسي دے ويران له ډېره وخته -----  
۱۴۱
۶۰. له ځان سره سره ټول عمر خپل مکان ګرځوؤ ----- ۱۴۳
۶۱. خله کوي دردمنه خله کوي ----- ۱۴۴
۶۲. خله ناکام په هره لار يو دواړه ----- ۱۴۶
۶۳. نه به درځم په دغه لار ګر سره ----- ۱۴۷
۶۴. زموږ له سينو څخه، زموږ زړونه، بنکله غل و باسي ----- ۱۴۹
۶۵. چي بنائست گوري نوسپوږمۍ هم له جانان سره ږدي ----- ۱۵۰

## نظمو نه

۶۶. يولسم ستمبر - په يورپ کي -----  
۱۵۱
۶۷. گلوبلائزېشن ----- ۱۵۲
۶۸. و يورپ ته يوۀ وېنا ----- ۱۵۳
۶۹. په محکه جنت ----- ۱۵۵
۷۰. ملګري ملتونه ----- ۱۵۷
۷۱. په اتلي کي دڅه وخت تېرولو پس يونظميه تاثر ----- ۱۵۹
۷۲. بنسبنه څهره ----- ۱۶۲
۷۳. قدر مشترک ----- ۱۶۳
۷۴. The Dream Merchants ----- ۱۶۵
۷۵. گليډيېټر ----- ۱۶۷

## غزلونه

۷۶. مینه که کوي، قدم په پام را پسي مه اخله ----- ۱۶۸
۷۷. رنایي چالوت کړه اوڅوک مي په زوال خبر دے ----- ۱۷۰
۷۸. تر چنارونومي لږ کم اېښے دے ----- ۱۷۲
۷۹. نه په يو رنگ کي اوسم، نه خپله څهره بدلوم ----- ۱۷۴
۸۰. ما پاللي د دنيا هم د بنمني وه ----- ۱۷۷
۸۱. هره ورځ را خېزي په هر کور کي لمر ----- ۱۷۹
۸۲. پوند دي شومه په دیدن پسي، نور غواړم ----- ۱۸۰
۸۳. په څو شېبو مي تر اسمانه يوسي ----- ۱۸۲
۸۴. د شاعر پيژندگلوي ----- ۱۸۴

## د عارف تبسم \_

### رڼا رڼا نغمه نغمه تکلم

د ښکلا د تخليق په اړوند، شاعري، موسيقي، رقص، مجسمه سازي او تعمير په فنون لطيفه کېنې خصوصي ځاي لري. پېژندگلوي ئې دا ده چې هر هغه فن چې خلکو ته جمالياتي حظ، حسياتي مسرت او روحاني خوشحالي ورکوي، هغه له فنون لطيفه څخه د خو شرط دا د چې په مادي ذرائع او وسائل به ئې انحصار، نه صرف لږ تر لږه وي بلکې د مادي ضرورت او منفعت سره به ئې تړون هم د نشت هومره وي لکه هېگل چې وييلي دي چې "د فنون لطيفه معيار، له مادي وسيلو څخه په اجتناب او بېلتون منحصر د".

د دغه تعريف په رڼا کېنې به دا وېنا غلطه نه وي چې د نزاکت، لطافت او نفاست په ذکر شوي امتيازي او اعلي معيار باندې ولي چې شاعري تر ټولو زياته پوره څېړنې ځکه ئې په فنون لطيفه کېنې درجه او مقام هم تر ټولو لوړ او څرگند د.

شاعري يو تخليقي عمل د چې د ځنگلي بوتې په شان پخپله را شين شي. بس يو کيفيت راشي او د الهام غونډې بيان شي. حتی چې د تخليق تر تکميل پورې شاعر په دې هم نه پوهېږي چې هغه څه ليکي او څنگه ئې ليکي. يو غېر محسوس قوت د هغه په ذهن او حواسو باندې خور او حاوي وي او هغه يوه

نامعلومه دنيا، د هغې کبفيات او عوارض په داسې روانۍ ليکي لکه اسماني فرشته چې هغه ته د کتېشن (DICTATION) ورکوي. غالب هم دغه خبره، په ډېره بنائسته پېرايه کښې کړې ده :

آته هيڼ غيب سے يه مضامين خيال ميں  
غالب صرير خامه، نوائے سروش ہے

په اردو کښې جديده شاعري د ۱۹۶۰ء شاوخوا د ترقي پسند تحريک په رد عمل کښې د حلقه ارباب ذوق له پلټ فارم (PLATFORM) څخه پيل شوه، سوب ئې دا وچې د "ادب برائې ادب" (زما په خيال ادب برائې فن) نظريه د "ادب برائې زندگي" په مفکوره باندې د بدلېدو پس د يکسانيت ښکار شوی وه، ادبيات د تخليقي علويت او فکري رفعت له اوچته معياره څخه د وگړو د نس او نفس غوندې په عمومي موضوعاتو باندې د نعرې، پروپاگاندا او اشتهار رنگه و لوېدلې سطحې ته را کوز شوی وو. تخليق يو مخ د خارجي فکر نمائندگي کوله، داخل ئې يکسر نظرانداز کړې و. الهامي کبفيت ئې د نشت برابر او د منصوبه بندې زور ئې بېخي جوت و. حالانکې تخليق د هغې قدرتي چشمې په مثال دې چې پخپله را و بهيرې. د ډېم (DAM) غوندې نه چې د منصوبې تحت جوړېږي. په داسې حالاتو کښې د خارجيت د زبردست يرغل په ضد تخليقي ذهنونو بيرته داخليت ته مراجعت ضروري وباله البت په دې تحريک کښې تر ټولو گټور اړخ دا را مخته شو چې د روايت ټوله ښکلا او فن، د ترقي پسندۍ ټول مقصديت او افاديت ئې هم د تخليقي عمل برخه وگرځاوه. هغه ټول نظريات، رجحانات، اساليب، هيئتونه او اصناف ئې د تخليق

د تازگۍ، قوت تاثیر او ارزښت دپاره خپل کړل چى يوه ژبه د عالمي سطحى د غوښتنو او معيار سره برابرولې شي. د اردو شعر و ادب دغه همه گير او همه جهت موثر تحريك، پښتو ادبيات هم تر خپلى اغېزى لاندې راوستل او په هره سيمه كښى داسى خيړك او باصلاحيت ليكونكى را پيدا شول چى هغوې و خپل اظهار ته د نوى لب او لهجې وركولو دپاره د تخليقي او تنقيدي زيار، ذمه دارانه كردار خپل كړو.

په شاعرۍ كښى د نوو هڅو او جديدو رجحاناتو د خپلولو او خورولو په اړه "د لورالائي مكتب" په ټوله پښتونخوا كښى جلا او منلې ځاې لري. د خپل سرخېل پروفېسر رب نواز مائل په مشرۍ كښى د "بورى" د تاريخي او افتخاري خاورى سره تړون لرونكو شاعرانو، نه يواځې پخپله د اظهار نوى اساليب پيدا كړل بلكې د جنوبي پښتونخوا څخه د باندې ئې هم اغېزه ښكاره او اثرات مرتب شول. نن دا په دعوى سره ويل كېدې شي چى "لورالائيات" د يوې شعري، ادبي او تنقيدي اصطلاح حيثيت تر لاسه كړې دى او د لورالائي د مكتب جديدى شاعرۍ د شلمى پېړۍ تر ټولو د موثر مكتب او منظم تحريك ځاې موندلې دى. په دې خاوره كښى د نوو رجحاناتو په اړه د بحرونو، هېئتونو، قافيې ردیفونو او لفظونو د علامتي، تمثالي، استعاراتي او د نوى معنوي استعمال د كاميابو تجربو سره سره په مختلفو ژانرونو كښى په متنوع موضوعاتو باندې پرله پسې دومره اهم تخليقي كار او زيار مخى ته راغې چى هيڅ ادبي تاريخ او شعري تذکره ئې نظرانداز كولى نه شي. خصوصاً د لورالائي شاعرانو د خپل خپل اسلوب په حواله

انفرادي تشخيص بيا موند. د "اسلوب" د امتيازې تخصص په حقله د پروفېسر شميم حنفي دا وېنا د قاطع برهان په مصداق ده چې "تجربې او تصورات مشترک کېدلې شي خو اسلوب هغه صفت ده چې خالصتاً انفرادي او شخصي ملکيت بلل کېږي، د دې اړخ د جاج او جائزې په پرته د يو ادب پارې صحيح مطالعه امکان نه لري" خو د اسلوب (STYLE) او اسلوبيات (STYLISTICS) په اړه په پښتو کښې دومره لوړ تنقيد او علمي پرتله تر هغه وخته ناممکن ده چې ادبي تجزيه د سائنس تر مرتبې پورې ځان نه ورسوي.

د لورالائي د جديد شعري مکتب سره ناشلېدلې تړون لرونکي شاعران لکه محترم رب نواز مائل، سيد خېرمحمد عارف، سرور سودائي، عمرگل عسکر، ارواښاد وزيرمحمد سوالي، ځوانيمرگ سيد محمدگل شاه خوستي او راقم الحروف او په مونږ پسې پروفېسر محموداياز، افضل شوق او سهېل جعفر او ورپسې راتلونکي منور ځلميان لکه عبدالغني مبارز، رازق فهيم، عارف تبسم، علي کمېل قزلباش او قاري جمال الدين مسافر داسې نومونه دي چې له ادبي دُنيا سره په زړه پورې تعارف لري او په خپل خپل ځاي د ادب په ناقدينو باندې د سنجيده لوستنې او ستاينې حق لري. د دغو ټولو شاعرانو شخصي تخصيصات او تخليقي مميزات را مخه کول يو باقاعده تنقيدي موضوع ده چې په دې ليکنه کښې گنجائش نه لري، ولې چې دا وخت د گران عارف تبسم د راتلونکي مجموعې په بابله تفهيم او تحسين يا مطالعه او تجزيه زما اصل موخه ده.

گران عارف تبسم يو ذهين، متين، سنجيده، فهميده، دنده

ور او باهنر ځلمې دے، هغه د لورالائي د وياړمنۍ تپې د ژوند او ژواک مجسم تصوير او مکمل تفسير دے. هغه يواځې خوبصورت او خوب سيرت، خوش خيال او خوش بيان پښتو شاعر نه دے. د پښتو او اردو دواړو ژبو ډېر ښه، غښتلی، باشعور، مترقي صائب الراي او صاحب الراي نثرنگار هم دے. د هغه مضامين د هغه د ادبي قد و قامت او فکري شخصيت په تشکيل کښی اهم معنوي رول لري خو دلته ئې اجمالي څېړنه هم ولې چي د طوالت باعث گرځي ځکه زه خپل اصل موضوع ته پاملرنه را گرځوم.

د گران عارف تبسم دا اولنۍ شعري ټولگه "د لمر پل" ما له سره تر پايه لفظ به لفظ لوستی ده. په دې کښی د تورود د باران وروسته د کاغذ په اسمان باندی د خيالونو سرې او شنې په شعري فضا کښی د تخليق تازه، شوخ او نوی رنگونه پاشلی دي چي د ادبي کائنات حسن ئې نور هم زيات کړې دے.

عارف تبسم په غزل او نظم دواړو کښی د يوه سپېڅلی شاعر په حيث گڼې داسی مضامين قلمبند کړي او موضوعات څېړلي دي چي ادب مينان او د فکر و فن نقادان ځان ته اړومرو متوجه کوي. په دې اړه هر هغه څه ليکل خو امکان نه لري کوم چي ما محسوس کړي دي البت هغه موضوعات چي د هغه د فکري دائرې په جوړښت کښی مرکزي اهميت لري، دلته ذکر کول او د هغه د اظهار د انداز په حقله څه نا څه تللی رایه تاسو ته وړاندی کول ددې ليکنی يوه اساسي غوښتنه ده.

عارف تبسم د جديد حسيت يو نمائنده پوهېت دے. د هغه لب او لهجه په تازگي، رعنائی او توانائي ډکه ده. د هغه لفظيات



که یوې خواته د شعري روایت او ادبي تجربې د توثیق عکس العمل ښکاری نو بلی خواته د نوی معنویت د زېږون، لټون او پلټون پېلامه هم دي چی له علامتي، تشبیهاتي، استعاراتي استعمال سره سره تمثیلي او محاکاتي انداز هم لري چی د پښتو شاعری د پرمختګ په سفر باندی دلالت کوي او د یو ځانګړی اسلوب د جوړښت واضح څرک لري. که دا ولیکم چی د لفظي تشکیلاتو په ترڅ کښی یو نیم ځای هغه د نیولوګیزم (NEOLOGISM) تر حده اجتهادي هڅی کړيدي نو کره کتنه او باقاعده څېړنه دا اړخ هم ثابتوله شي.

د عارف تبسم په شاعری کښی ما له خپل ټاټوبی، خپلی خاوری، خپل ولات سره ذهني او قلبي تړون، د مخکی سره ټینګه رشته، د پښتو، پښتون، پښتونخوا او پښتونولي سره نه پرې کېدونکې تعلق او د خپل کلتور، رسم او رواج، دود او دستور، له ښو او اعلی قدرونو سره د وفا او اخلاص، مینۍ او عقیدت رویه له ورايه ښکاره لیدلی ده. د هغه په نظم او غزل دواړو کښی معاشرتي روایات، سماجي تاریخ، انساني تمدن، ثقافتی اقدار، تهذیبی بنائستګي، اخلاقي رویې او عالمي منظرنامه په فکري بلاغت او جمالیاتي شعور سره په ډېر مهارت او کمال انځور شوی دي.

د معروضیت او موضوعیت په حواله د عارف تبسم شاعري د خپل باطن او شخصیت د عرفان تکل هم ده او د نړیوال کلی د آشوب، بحران او رستخیز د آګهۍ ذریعه هم، چی د کم عمرۍ باوجود د هغه فکري پختګي او ذهني بلوغت څرګندوي.

د دې مجموعې مطالعه دا ښودنه هم کوي چی عارف تبسم له

جمالیاتي ذوق او د مینې له تجربې څخه هم بې برخې نه د پاته شوی  
خو دا اړخ زما په خیال د هغه په موضوعاتو کښې ضمني او ثانوي  
حېثیت لري. که دا اووایم چې عارف تبسم په پښتو شاعرانو کښې هغه  
لومړی ځوان دی چې د عمر د فطري تقاضو باوجود ئې د مینې ضروري  
ضرورت نظرانداز کړی دی او خپل عصري شعور ته ئې د تخلیق په  
صورت گړۍ کښې زیات اهمیت ورکړی دی، نو غلط به نه وي. هغه  
معروض زیات لیکلې دی او موضوع کم خو دلته دا وضاحت زښت  
زیات ارزښت لري چې په ادبي تخلیق کښې په بشپړه توګه د خالص  
معروضیت اظهار امکان نه لري، ولې چې خارج هم د تخلیق کار له  
داخل څخه هغه وخت را وځي چې د هغه د ذات برخه جوړشي یا د هغه  
په احساس کښې د خپلې تجربې په څېر شامل شي او اظهار ئې  
ضرورت او مجبوري وگرځي. سوب ئې دا دی چې د شاعر خپلې  
تقاضې، عقائد، نظریات، جذبې، افکار او رجحانات هغه د خپلې  
خوښې ناخوښې هرکله پابند ساتي. ویل دا غواړم چې عصري شعور  
هم د لیکونکي د شخصیت د ګلیت سره په تړون مجبور دی. له دې  
بغیر هغه د تخلیقي عمل برخه نشي جوړېدو او که جوړ هم شي د  
صحافتي تحریر رنگه به له خوند او تاثیر څخه خالي وي.

په دې مجموعه کښې د عارف تبسم ځنې نظمونه لکه  
"یوولسم ستمبر په یورپ کښې"، "ملګری ملتونه"، "په اتلې کښې  
د څه وخت تېرولو پس یو نظمیه تاثر"، "ګلېډ پیټر"، "و یورپ ته  
یوه وېنا" او "The Dream Marchents" زما د پورتنۍ خبرې په  
تائید کښې وړاندې کېدلې شي. دا ټول موضوعات، معروضي دي  
خو د هغه د داخل د برخه جوړېدو پس ئې تخلیقي بڼه خپله کړې

ده. هم دغه د تخليق غوښتنه ده. معروض چي ترڅو په موضوع بدل نه شي. خارج چي ترڅو د شاعر په باطن كښي تحليل نه شي اوله داخل څخه نه را ووځي، هغه فن پاره نشي بلل كېدې. د مثال په ډول به زه د هغه معرې نظم "گلوبلا تېزېشن" ستاسو مخ ته كښېږدم:

بې شكه دې كلي كې هر څه ډېر دي  
 خو د خپلوي چرته درك نه ښكاري  
 د مينې هم څه سلسله نه وينم  
 د نړيوالو په دې لوى كلي كي  
 پېژندگلوي د هر چا گډه وډه  
 هر يو بغيرې اوس په بله ژبه  
 هيڅوك حال نه لري په خپل ځنگلوري  
 بې شكه پراخ دي څلور واړه لوري  
 د هغه مختصر آزاد نظم "چي گوېرا ته" هم مطالعه كړئ:

تا چي په كومه لاره

سرو بائېلو

په هغه لاره تگ اسانه دې ډېر

د دې دپاره بس

يو شرط دې لارم

چي سړې ووځي له خپل ځانه

په جهان خور شي

د ۲۰۰۴ د مارچ په دويمه نېټه (چي د ۱۴۲۵ هـ د محرم لسم

تاريخ دې) په كويه ښار كښي چي د ترهه گري يا فرقه واريټ

کومه ناوړه او ناروا پېښه شوی وه. د هغې بیان چی عارف تبسم په کوم دلاویز انداز او له غریبه په ډک آواز کښی کړې ده، هغه د معروض په موضوع باندی د بدلېدلو بهترینه نمونه ده. یوه خارجي واقعه یا وقوعه موثره تخليقي تجربه هم داسی جوړېږی. په غور ئې ولولئ:

کور ته مي اور واچولو ځکه لمبې پورته شوې  
 بیا مي له دا خپل وجوده خاوري ايرې پورته شوې  
 خوارلس سوه کاله پس په ما کښی شو یزید را ویښ  
 ځکه مي د خپل حسین له درده نارې پورته شوې  
 بیا مي کړولاسونه نن په خپلو وینو باندي سره  
 ځکه مي نن بیا پنځه څلوېښت جنازې پورته شوې  
 عارف تبسم د نظم نگار په حیث په ښو موضوعاتو، ښه منظومات لیکلی دي. د پورتني موضوع سره په تړلی موضوع "کربلا ۶۲۰۰۴" کښی د هغه اختتامیه ډېره بلیغه او موثره ده:

بیا ډېرو خلگو د یزید شکل او قد واغوستو  
 بیا ئې په ډېرو حسېني سرونو لوبی وکړې

د هغه "نعت" او ځنی نور نظمونه لکه "جدوجهد"، "؟"، "ښښه څهره"، "په مځکه جنت" او "له د فکر سپینه لمره" (د حمزه بابا په حقله) د ډېری ستاینی وړ دی خو زه ئې دلته دوه درې مختصر غوندی نظمونه تاسو ته وړاندی کول غواړم، کوم چی زما په خیال، په اختصار کښی جامعیت، په اظهار کښی معنویت او په پېرايه کښی جاذبیت لري. تر ټولو له مخه د هغه نظم "تضاد" ته پاملرنه وکړئ:

ازغن فطرتہ خلگو  
 څنگه عجيبه غوندی  
 خویونه خپل کړو  
 رنگونه واغوندی  
 اولار شي  
 په گلانو گله شي

"تضاد" د هغه په یو مسلسل غزل کښی هم موضوع  
 گرځېدلې ده چی خصوصی کتنه غواړی د پورتني نظم په حواله  
 زما په فهم، په لنډو ټکو کښی، د شعریت په ژبه، زمونږ د  
 معاشرتي ژوند د متضادو رویو او د نفسیاتو په اړه د وگړو د  
 منافقانه دوه مخیزه کردار تر دې زیاته، په زړه پوری انځورگري  
 شاید ممکن هم نه ده. همداسی زمونږ د چاپېرچل د معاشي،  
 سیاسي، طبقاتي او اخلاقي صورت حال په اړه هغه یوه وړوکی  
 منظومه د "سايې" تر سرخط لاندی پخپله علامتي او تمثالي بڼه  
 کښی نه صرف د اظهار او ابلاغ حق ادا کړې ده بلکې په دې  
 کښی دا هم څرگندېږی چی هغه په نړۍ او تاریخ باندی ژور نظر  
 لري، د ماضي او حال سره سره هغه د مستقبل امکانات هم  
 وینی. د عصري شعور په رڼا کښی دا نظم د آفاقیت رنگ او  
 ژوندی شاعرۍ مثالي نمونه بلل کېدلې شي :

په څومره هیله  
 ساده خلگ و اسمان ته گوری  
 غواړی په ټکنه غرمو  
 له سرو لمرونو سايې  
 که څه هم دوی په دغه بڼه خبر دي

چي يوه توره او اوږده شپه

را روانه ده بيا

ځکه اوږد پيړۍ وار په وار

د دېوالونو سايې

هم دغه يا دغسې احساس د هغه په يو بل مختصر نظم "لمر  
او سحر" کښې هم جوت دے. په اصل کښې د ماحول توره شپه د  
هغه په حسيت باندې خوره ده، هغه د حالاتو تيارو خوړلے دے،  
هغه د وخت تورتم دومره ځپلے، ځکلولے او ځورولے دے چي هغه د  
ژوند او ژوندسرو دپاره د رڼا مستقل اهتمام غواړي، حتی چي  
په شپه کښې هم د لمر ضرورت محسوسوي. گوا سپوږمۍ،  
ستوري، څراغونه، ډيوې او بلبونه هغه وسيع المعاني شپه نه شي  
رونولے کومه چي د وگړو په حواسو باندې خوره ده، دا تاريخه په  
اصل کښې د اطمینان، سکون، خوشحالي او پرمختگ هغه رڼا  
غواړي چي ذهن او زړه منور کولے شي، هغه لمر غواړي چي زوال  
او غروب نه لري او داسي "يوټوپيائي" لمر انساني معاشره شايد  
چي هيڅکله نه وويني خو د عارف تبسم په شاني د ژوندي فکر  
او حساس طبعي شاعر د نړۍ د ودانۍ سوکالۍ او ترقي دپاره  
که نور هيڅ نه شي کولے. خوب خو ليدلے شي بدرنگه ماحول، په  
خيال خو ښائسته کولے شي. ماته خپل يو اردو بيت را پياد شو :

اور کچھ کر نے کے قابل تو نہیں سوچ مری

کاش! دُنیا مَیں تَری اور حَسین کر سکتا

د عارف تبسم نظم داسي دے:

په نیمه ورځ به می یواځی پرېږدی  
 یقین د ورځی  
 په لمر څنگه وکړم؟  
 ماته د شپې ستا ضرورت دے لمره!  
 ستا انتظار  
 تر سحر څنگه وکړم؟

په دې مجموعه کښی د عارف تبسم یو نثري نظم هم د "قدر  
 مشترك" تر عنوان لاندی شامل دے، زه له دې څخه انکار نه کوم  
 چی بنه خیال بلکې بهترین خیال پکښې دے خو له دې سره متفق  
 نه یم چی نثر ته دی د نظم نوم ورکړے شي، ولی چی نثر نثر دے  
 او نظم نظم. معنوي اهمیت او فکري ترفع په نثر کښی هم خپل  
 قدر او قیمت نه بائېلي. ځکه د "نثري نظم" په ډول ئې د وړاندی  
 کولو تصنع او تکلف ته هیڅ ضرورت نشته. خدائېگو! زه د هیڅ  
 نوی صنف مخالف نه یم خو دا ضرور وایم چی نثري نظم دی د  
 شاعری په ځای د نثر په اصنافو کښی شامل کړے شي لکه "ادب  
 لطیف" چی په تېرو وختونو کښی د نثر برخه و. هم هغه "ادب  
 لطیف" ته نن "نثري نظم" ځکه وایه شي چی لیکونکے ئې برناحقه  
 شاعر جوړ شي. حالانکې "شاعری جزویست از پیغمبری" لکه  
 هر څوک چی پیغمبر نه شي جوړېدلے. همداسی هر څوک شاعر هم نه  
 شي جوړېدلے بلکې "مُتَشاعر" جوړېدل لاهم څه ناڅه فني خبرتیا ته  
 اړتیا لري. د نثري نظم "خودساخته او نام نهاد شاعر" ته خو متشاعر  
 وئیل هم روايت نه لري لکه "نقل کفر" چی "کفر نباشد". شاعري  
 خپل حدود او قیود لري. د هغو پابندي که گرانه ده، دا خو اسانه ده

چی سرې دی "ثرنگار" جوړ شي حالانکې زما په خیال ثرننگار  
جوړېدل هم بېخي گران کار دے.

د عارف تبسم د دې مجموعې د غزل برخه هم د معنوي  
ارزښت او فکري بلوغت په حواله خپل خوند، رنگ، او اغېزه  
لري یا په نورو ټکو کښی د جدید غزل له شعار او معیار سره  
څنگ وهي. لکه څنگه چی ما له مخه لیکلی دي هغه یو بېدار،  
حساس او ژوندی شاعر دے. هغه شاعري یوه تفریحي مشغله نه  
بولی ځکه د غزل په بېتونو کښی هم د لوستونکو ذهني تربیه  
کوي. د هغوي مخ ته حقیقت او واقعیت په شعري پېرایه او موثره  
لهجه کښی وړاندی کول هغه خپله ادبي وظیفه او علمي فريضة  
گڼي. هغه غواړی چی خپل فکر، احساس، جذبه او بصیرت تر خپلو  
قارئینو پوری ورسوي چی د هغوي دپاره د لطف اندوزي څخه زیات  
د هغوي په خیالاتو کښی بدلون، وینوالی او ځلا راولي، دا څو  
اشعار ئې د مثال په ډول وړاندی کوم:

موږ به په شپه هم لکه ورځ سپینه رڼا خوروئ  
تیارې که هر څو له سهاره سره لوبی کوي

خراغ را واخلو په تیارو کی په مزل پسې ځو  
موږ هره شپه لټون کوو، د لمر په پل پسې ځو  
دا به ضرور د چا د جبر ښکار وي  
گنی دا خلگو تیارې څه کولې



زموږ لارښوونکي ټوله ورځ تر لمر چاپېره گرځي  
ځان ته رڼا را ټولوي، موږ په تياره کي ساتي

چا چي پر دوي باندي تيارې راوستې  
دوي له هغه څخه رڼا غوښتله

بيا په ټول وطن تورو تيارو خوله لگولې ده  
خو خلگو و ځان ته خراغونه خوندي کړي دي

زه په دې سپېره منظر عادت نه يم  
دا څنگه سپرله د، گلان نه لري

د يوې کونډي ماشومان په سپېدو پورته شولو  
واني مورکي! موږ د اتامو په تکل پسې ځو

په دې پورتنیو بېتونو کښي شپه، سحر، رڼا، تياره، خراغ،  
لمر هغه علامات او استعارات دي چي د عارف تبسم په شاعري  
کښي ځاي په ځاي خواره واره ښکاري. دا محض الفاظ نه دي. د  
هغه د فکر او پېغام د ترسيل، تفهيم او تشرېح مرکزي منابع دي  
او د لوستونکو دپاره زمونږ د سماجي ژوند او سياسي حالاتو د  
پوهنې بنيادي ذرائع دي. که مونږ په ځير ورته وگورو نو په دې  
لفظونو کښي زمونږ د چاپېريال انځور له خپلي صحيح څهري او  
حقيقي کړو وړو سره موجود د. بلکې په دې شعرونو کښي د  
سياست او سياستمدارانو اصل شکل هم محفوظ د چي بېخي  
بدرنگ، قبيح او مکروه د. له دې په پرته زمونږ د هېواد بې  
رنگه سپېره منظره او د خوارانو د ژوند ژواک د بدحالي او د  
رزق د تحصيل د کړکېچن او خوږمن صورت حال اظهار هم په بليغ

او فصیح تورو کښی مرقوم دے.

عارف تبسم ولی چی خپل چاپېرچل په برندو سترگو وینی  
ځکه هغه نه تېروخی، هغه "مداریان" ډېر ښه پېژنی. د "نعرو" په  
ځای "عمل" غواړی. گتور او مثبت عمل، دا شعر ئې وگورئ :  
څوک د نعرو لیکلو حق نه لري  
زه خپل دېوال غېر سیاسي ساتمه

که داسی نه ده نو بیا دا یو ښه طنزیه شعر دے او دا ځنی  
مراد دے چی په موجوده حالاتو کښی د سیاسي شعور بغېر ژوند  
بې معنا دے. ځکه هیڅوک دا حق نه لري چی د قام له بېداری او  
د وطن له ترقی. څخه لاتعلق پاته شي خو عارف تبسم چی د کوم  
رجحان او مزاج شاعر دے. زما په فکر هغه "غېر سیاسي" کېدلے  
نه شي. البت هغه پخپل تندي هیڅ لېبل لگول نه خوښوي. هغه د  
چا غلط کار په لار نشي تللے. د چا "بهروپيې" تقلید نشي کولے. د  
چا قام خرڅونکی او وطن فروش پېروي نه شي زغملے. هغه خپل  
فکر، خپل نظر لري او د هغه مطابق د ژوند دپاره لاره لیکه ټاکل  
خوښوي لکه په خپل دې شعر کښی چی وائی چی :

ځان ته رڼا را ټولومه او اباد به وځم

مزاج د لمر لرم، د تورو تیارو بعد به وځم

عارف تبسم په انقلاب یقین لري او انقلاب هیڅکله د  
سترگو په رپ کښی نه راځي، هغه پخپله وخت راځي. البت په  
فکر کښی د مبارزې قوت او له ناموافق ماحول سره د ډغری  
حوصله، په ارادو کښی استقلال او په زړه کښی توده ولوله  
غواړی، یواځی دا نه بلکې یو له صبر او زغم څخه ډک ناسترے

انتظار هم، لکه په دې شعر کېنې چې هغه پخپله وئیلی دي :

بل به شي د مینې خراغونه، څه هلاکه ده؟  
روڼه به شي دغه د ژوند خونه، څه هلاکه ده؟  
تاسو وکتل چې هغه د اُمید تلقین کوي ولی چې په راتلونکې  
بدلون باندې غېر متزلزل یقین لري لکن هغه پښه په پښې ایښې،  
بې غمه نه دے ناست، لگیا دے کار کوي، پرله پسې زیار باسې،  
ذهنونه وینوي، جذبې را پاروي او رجحان سازي کوي :

رڼا خوره کړم چې هر چیرې قدمونه ږدمه  
و مخ ته ځممه او په لاره خراغونه ږدمه  
ژونده! ستا غمونه په خندا وږمه  
اوښکه اوښکه یمه خو خڅېړم نه  
د ژوند، حالاتو او ماحول سره د هغه ټینګه فکري  
وابستګي پخپل ځای، رښتیا خبره دا ده چې په اوږو کېنې د  
مالګۍ په مقدار د هغه د مینې او ښکلا په باب اشعار هم ډېر  
خوږلت، نوع توب او زړه راګڼون لري، هغه چې له دې موضوع  
سره تړلې کوم اشعار کېښلې دي، هغه زیاتره پسندیده دي، زه ئې  
دلته صرف څلور نمونې ستاسو مخ ته ږدم:

ستا د سپین مخ په ویر اسمان باندې خواره واره شي  
ستوری دا ستا د ښائستي زنی له خاله وزی

تر څو به ژوند موږ تبسمه! په لېمو کېنې کاوه  
د اوښکو څاڅکی شو، د پېغلې په ګرېوان خواره شو

نه به درځم په دغه لار گرسره  
 پرې به ېدم ستا کلۍ او ښار گرسره  
 که څه هم ضد دي یو د بل خو تبسمه! گوره  
 څومره پخه ده د گلاب او د ازغی ملگریا  
 د جدت او انفرادیت مرقع، دا درې مرصع شعرونه ئې د فني کمال  
 او جمالیاتي اظهار زبنتی زیاتی ښائستی او په زړه پوری نمونې دي :  
 ځانگړتیا نه بائېلم، خپل ځان له سمندره گورم  
 ځکه خو واوره وجود زه له تاوده لمره گورم  
 خپل دېوالونه هره شپه له ځان سره ویده کړم  
 خدای خبر څوک ئې هر سهار د بل مکان سره ېږدي

د تیارو بډي می نوره په وس نه ده  
 ننوتی ته می ور وړه خراغونه

زه د عارف تبسم ټوله شاعري نه ستایم، په هغی کښی  
 نیمگړتیاوی، خامیانی او کمزوریانی هم شته خو په مجموعي  
 ډول ئې زه د اسقام او معائب په ځای شعري حسن او محاسن ته  
 زیات اهمیت ورکوم، د مثال په توگه ئې د لفظ د منفرد او جدید  
 استعمال په ترڅ کښی دا یو شعر وگورئ چی :

موږ چی ویشتلو همېشه دلته په سنگ گلونه  
 ځکه په دې هېواد کی نه کوي غورځنگ گلونه

د "غورځنگ" تور د "ټوکېدلو" په معنا شاید چی په اول  
 ځل عارف تبسم کارولې د، دا د هغه د هنر د ښکلا یو څرک  
 د. تفصیلي مطالعه ئې ډېر داسی نکات په تاسو واضح کولې

شي. زه به خبره په دې را لنډه کړم چي د دې شعري مجموعې سرسري لوستنه به هم تاسو په دې اعتراف مجبور کړي چي د لورالائي زرخېزه او نغمه رېزه خاوره داسي گلونه هم را ټوکولې شي چي خوشبوئي او رنگ ته به ئې خوشبوئي او رنگ هم گوته په غاښ پاته شي. د دغه امکان په رڼا کښي ماته د ستر ماوزي تنگ خبره را ياده شوه هغه وئيلي وو چي :

"گلونه و غوړېدلو ته پرېږدئ"

زه د دې قول د معنوي قدر و قيمت په احترام کښي مجموعه تاسو ته سپارم او په دې هيله اجازت غواړم چي تاسو به پخپله فېصله وکړئ چي دا گل څنگه غوړېدلې دے؟

خاوري

سعيدکگوهر

کوټه

جمعه المبارک

۱۰ مارچ ۲۰۰۶ء

## د عارف تبسم "د لمر پل"

د بوري د گلبن خوشنوا بلبل عارف تبسم د يوه خواږه ملگري او زلمي تخليق کار په حيث و ماته بېخي تر ډېر جهان را تېر دے، زه له هغه وخته د ده په ژوندي جذباتو، تلوسو او په هغه بې خوبه، خوبونو باندي ډېر ښه خبر یم، چي د انساني ښکمرغيو په هيله، د بدمرغيو لمن را ټولول غواړي، زه د ده د تخليقي وژن د پراختيا، صباوڼ او په ادب کي د پرمختگ د هلو ځلو شاهد (گواه) هم یم. دا غالباً د ۱۹۹۰ع کال خبره ده، چي کله پر ما باندي د لغځولي عارف تبسم د شاعرۍ راز منکشف شو او بيا چي ما وليد چي د سکول په دې کم عمره لوستونکي کي د شاعرۍ خورا ښه او خوندور رنگونه موجود دي، نو ما د طالب علمۍ باوجود و دې ته وهڅاوه، چي د پښتو ادبي ملگرو پر سټيج باندي راسي، دا وو چي له همدې سټيج څخه يې داسي په زړه پوري ابتدا وکړه، چي د ژوند په هر پړاو کي ورسره د ښه شاعر لاحق و تړل شوه، هن تر دې چي د ادب پرورۍ سره سره يې په انگلش لټرچر کي د ماسټر ډگري تر لاسه کړه، هغه ورځ ده او دا نن ورځ ده چي تبسم د خپل شاعرانه منصب په پرته د اردو، پښتو او انگرېزي د يو ښه نثرنگار په توگه هم په هر چا باندي خپل ځان و پېژندلو.

ولي په دې مابين کي ډېر ملگري د نام و نمود او غم روزگار په تکل کي د گمنامۍ و کندو کپرو ته لاهو شو خو عارف تبسم د ځنې نامساعدو حالاتو باوجود هم غزل، نظم او نثر درې واړه د خپلي لاري خورم کړو، سره له دې چي عارف تبسم په شعوري ډول باندي

تر یوه حده پوري د مشاعرو د آه او واه له تاوده بازاره او د خپلي خبرې  
نمایي څخه ځان لېري ساتلو، حالانکه د یو ښه تخلیق کار په اړه په دې  
ډگر کې د هغه د فعال رول لویولو څه انکار نه شي کېدې.

په دې لړ کې د ادب د چوپړ دپاره تبسم خپل باطن او ظاهر د  
ریاکارۍ او زنگ وېلي ورځي څخه یو مخ صفا ساتلي دي، دلته  
د اعتراف په توګه موږ د پښتو د درې میاشتني مجلې "تماس"  
هغه ګڼې وړاندې کولې شو، چې د افادیت له امله اوس هم ډېرو  
لیکوالو په خپل ریکارډ کې خوندي کړي دي. د دې مجلو په  
مرتبینو کې د عارف تبسم کارکردګی د ویاړ وړ ده. همدغه رنګه  
د آی، ډي، ایس، پی له خوا څه هغه درانه تقریبات، چې په ډېرو  
حوالو یې له ادبه سره تړون لارم د، د عارف تبسم او ملګرو په  
زیارو سر ته رسېدلي دي او بیا په زیاته د ګلوبالیزېشن او مورنۍ  
ژبو په موضوع باندې د ګڼو ژبو ګڼ شمېر سکالران را غونډول او  
بیا د بېخي مثبت فکر په حواله باندې د هغوی و مقالو ته کتابي  
ښه ورکول د عارف یو بې سارم، ارزښتناکه او منفرد کار د. په  
افغانستان کې د هوتکي دور د پښتو تاریخ "د خپلواکۍ لمر څرک"  
اُردو ژباړه هم عارف تبسم تر سره کړه. همدغه ډول چې د اُردو د  
"عکس العمل" مجلې د اېډیټر په حیث هغه څومره ګټور مواد را یو  
ځای کړي د هغه بس یوازې د ده برخه کېدې شي، په نورو ډېرو  
انګرېزي، اُردو او پښتو مجلو او ورځپاڼو کې د ده خواره واره  
مضامین او افکار د ده د زیارو عکاسي کوي.

خو د خپلو نظریاتو په اړه هغه وخت ورکي نوره تواني پيدا شوه  
چي کله یې د ارتقا بام ته د رسېدلو خلګو، د ژوندانه د انحطاط پذیر

اقدار او استحصالې اصلیت ولیدو، ځکه خو چي مونږ د هغه د یورپ په سفر کی و لیکل شوو نظمونو ته پاملرنه وکړو نو د هغه تجربیات او مشاهده له مونږه لانور لټون غواړي، خو پیل به په دې وکړو چي کله موږ د بوري د دغه مینه وال شاعر و شاعری ته متوجه سو، نو هغه که یوې خواته د بوري د دې لرغونی اقدار لرونکی خاوري او غرونو سره د خپلې مینې او خپلوی اظهار په دا ډول کوی :

خپلوی او مینه می فطرت ځکه ده  
په خپله وینه کی بورې پالمه  
مخکه دی هر وخت د اظهار نوی گلونه کوی  
څنگه هوا دی ده کوهاره غزل نوې لیکم  
بیا دی لمبه را پورته شوه د بوریوالی مینی  
راغله یمه ستا تر بناره غزل نوې لیکم

نو بلي خواته د جمالیاتي اقدارو له پالني سوا هم جذبه، هیئت، اسلوب، مشاهده او د ژبي بشپړتیا د ده په شاعري کي له ورايه څرگنده ده، که څه هم له دغه کیفیته سره د ژوندانه داخلي او خارجي احساسات په فني او فکري معنویت سره د لفظونو په پساله باندي د پسرولو متقاضي دي، خو تبسم له دغي تقاضا سره د شاعری و سماجي عمل ته هم د سماجي علائقو په اړوند باندي د حُسن، ریښتینوالي او صداقت صوت و آهنگ ور په برخه کړې ده، چي له دې لاندیني شعرونو څه یې ښه اندازه کولې شو :

تا چي به شپه ورځ له هر چا څخه په پټه گڼدل  
زما د نوم هغه تارونه له دسماله وزی  
موږ د ښکلا په کاروبار کي رعایت نه کوو



سترگي په پور کي نيسو، زړونه په تاوان گرځوو  
 ته ما کړه اوښکه، له بانه می پر بارخو را توی کړه  
 زه خو لمحې دا ستا پر ښکلی اننگی تېروم  
 گونگی وریځي ته د گل دپاره ژبه ورکړو  
 پر مخکه باندي په مثال بیا د باران خواره شو  
 کوفی بنائست په نوم د مینې ځکلولي دي ډېر  
 حسيني زړونه نور باور زیاته په دوی نه لري  
 تر تا به هم د تبسم فکر در ورسپړي  
 نظر اوچت لري، لاسونه که څه لوی نه لري  
 لکه څنگه چي هر انسان د ژوندانه تېرولو په حقله یو نقطه  
 نظر لري، دغه رنگه به تبسم یقیناً خپل یو نظر لري، خو هغه  
 خپل دا نظر پر خپلو لوستونکو یا اورېدونکو باندي نه مسلط  
 کوي، کېدے شي چي هغه د اینگلز له دې فکره سره متفق وي،  
 چي د لیکونکي اراده چي څومره قدر پته وي، نو د فني  
 تخلیقاتو دپاره هم هومره غوره ده، له دې څخه د فن د کرېه توب  
 او د کنایاتي اسلوب د اهمیت اندازه کېدے شي، هغه د دې  
 دپاره چي فن د بېلو بېلو سیاسي شعارونو او د خطابت له  
 عیبونو څخه صفا و ساتل شي، ځکه چي ادب او شاعری، پخپله  
 خو مقصد نه وي بلکه د مقاصدو د تکمیل ذریعه گڼل کېږي،  
 ولي چي چرته دغه ذریعه په کار راوستل کیږي نو د دې دپاره  
 ښکلی، خوږه او داسي بنائسته جامه په کار ده، چي د تخلیق

خوند لاسېوا کړي، د ځني نقادانو دا رول "چي فن په يو  
مخصوص چوکاټ کي را تاو کړي"، ځکه د منلو وړ نه ده، چي  
د ادب فني خامياني او جمالياتي اقدار يې يو مخ هېر کړي وي،  
ولي عارف تبسم دا هر څه په خپل نظر کي ساتي او بيا و مخ ته د  
يو مقصد ايښودلو باوجود هم د اظهار پېرايه ډېره درنه ايرېدي :

لاهغسي دے ويران له ډېره وخته  
ودان نه شو دا مکان له ډېره وخته  
دغه څرنگه دنياده نه پوهېږم  
پکي نه ښکاري انسان له ډېره وخته

راځئ په خپله و منزل ته خپله لار و ټاکو  
خبر به ورکه شي، که ولاړه تر ملکه پوري

د تبسم د اظهار په دغه خوږه پېرايه کې سماجی ردعمل،  
ضرب المثل او د پرمختګ پيغام خو يقيناً شته، مگر په داسي  
قرينه سره يې خبره کړې ده چي د هر چا د زړه آواز گرځي. دا ويل به  
بې ځايه نه وي چي تبسم د ابلاغ برابره تله ساتلې ده، نه يې چرته د  
ابهام پيدا کول زيار او کوشش کړې ده او نه يې څه غير مانوس  
تراکيب په کار راوستلي دي فني خوږلت، ريښتينيواله او د حالاتو و  
ترخې تجزيې ته يې په ښه پښتنه لهجه کي ځای ورکړې ده، چي د  
قدامت او جدیدیت تر څنگ ورسره د تېر وخت تجربات او د اوسنيو  
حالاتو مشاهدات او د راتلونکي سباوون خوند رنگ يو ځای کړل  
شوه. په دې رنگ کي نه خو هغه د روايتي ژبا، بېلتون،  
هجران او در په درۍ نارې وهی او نه د خپل مسلک څخه سرغړونه  
کوي. د حالاتو په تورتم کې هم د خپل مرام په هڅه ده او وايي :

هيله موييا هم له رڼا نه خېزي  
 پاى د دې تيارې كه امكان نه لري  
 اوسي په كيږدى كي مجبوري يې ده  
 چرته به ځي څوك چي مكان نه لري

خراغ را واخلو په تيارو كي په مزل پسي ځو  
 مونږ هره شپه لټون كوو د لمر په پل پسي ځو  
 زمونږ لارښوونكو زموږ د زيارو قدر نه دے كړے  
 ځكه خو خپل كاروان پرېږدو او مونږ په بل پسي ځو

هر څو كه خنډونه وي په لاره كي  
 زه خو اباسين يم درېږم نه

حق مي هم خوري په غريبي مي هم ملنډي وهي  
 ځكه په سر مي له ديناره سره لوبي كوي  
 ما خوله هر چا سره مينه او اخلاص كړے دے  
 خلك مي ځله له دستاره سره لوبي كوي  
 له مرگه نه وېرېږي كړي د حق خبره په جار  
 تبسم ځكه خوله داره سره لوبي كوي

د تبسم په شاعري كي د اضدادو تمثيلي اشكال كله په يوه رنگ او كله په  
 بل رنگ كي ليدل كيږي، لكه څنگه چي د اضدادو په اساس د كائناتو  
 بنسټ دوام موندلے دے، هم دغه رنگه په شاعري كي دغه استعمال په  
 نزاکت سره و شاعري ته د فكر په حواله ځلا بخښي. تبسم و دغه اضدادو ته  
 د خپل دور په هنداره كي گوري، كله د حالاتو تجزيه كوي كله و انسانانو ته

د خپلوۍ پیغام ورکوی او کله ورباندي د طنز غشي اوروې :

څه عجب سخیان خلگک مې ولیدو

مرگک چي یې وېشلو د ژوندون په نوم

چي یې کړو لېری موږ له خپلو په فتوود کفر

اوس هغه خلگک باچهي له خپل ایمان سره ږدي

که څه هم ضد دي یو د بل خو تبسمه! گوره

څومره پخه ده د گلاب او د ازغي ملگرتیا

ما رڼا کرلې ده په زړونو کي

زه اوس له تیارو څخه وېرېږم نه

د بخت، نصیب او قسمت سلسله په شاعري کي د هر شاعرو

مخ ته له ابتدا څخه د غوړېدلي کتاب په شان پرته ده خو تبسم د

روایت و دغه منزل ته په جلا لاره تگ کوي او وايي:

هسي خو د تینگ تړون د مینې زما او ستا تر میان

خدای خبر چي یو به او که نه؟ مونږ د یو بل نصیب

ای غوتی غوړېږه مه، د مینې سپرله خور نه ده

دلته ده له خاورو سره خاوري د هر گل نصیب

ما ټولي لیکي د قسمت پخپله وړاني کرلې

اوس به پر خپل بې وزله زړه خالي لاسونه ږدمه

لکه ما چي وړاندې اشارتاً وویل چي شاعري د خیال او فکر په

کالبوت کی یو سماجي عمل هم وي، په همدغه اړه چي کله د بوري دا

زرغونه او سمسوره سیمه د یو اوږدې ډوکلی په ناتار تاراج سوه، د

مېوه دارو درختو ځنگلونه په وچه صحرا بدل شو، د ډېرو درنو او

بدایه کورونو خراغونه د نېستۍ په اوبو له بلبډو ووتو، نو د ویرانۍ  
په دغه منظر کې د عارف تبسم د احساساتو خپلې داسې پورته  
شوې، چې ډوکال یې د ډوکال او علامت په طور په کار راوستلو :

سینه د مخکې وچه شوله اوس په چیغو وایي

زما وجود به خدایه! کله له ډوکاله وزي

اوس به و تاته خه سندرې د سپرلي اووایم

زه خواغزي لانه لرم په دې ډوکال خبر دے

خود به سپره کېږي باران نه لري

زموږ بې وزله مخکه اسمان نه لري

یوه خبره چې زه یې د خپلو ملگرو په تخلیقاتو کې بیا بیا وینم،  
هغه د پښتنو د بدقسمته وطن هغه تاریخي ارزښت دے چې د هغه له  
جهته استعماري او استثماري قوتونو صرف د دوی له سرونو،  
عزتونو او ملي وحدته سره لویې کړې دي بلکه د افغانستان د شل  
کلن جنګ په اساس چې د دوی د باغونو او رغونو مخکه د خپلو او  
پرېدو له لاسه د سرو وینو په باران اباد شوه نو د دغه دردناکو پښتنو  
درد د هر پښتانه لیکوال په تخلیق کې د خپل فکر مطابق غزوني  
وکړې. د عارف تبسم په کلام کې دغه درد خوشته چې شته، ولی  
هغه د خپل ملي درد د دوا د حصول دپاره کنایتاً د نکلونو د هغه  
شهزادۍ مثال وړاندې کوی، چې د گټلو دپاره یې د شرط نه پوره  
کوونکو سر غوڅول وو، ځکه خو وایي :

شرط تر شهزادۍ د رسېدو تبسم وانه ري

زموږ د باچا لور نور هم سرونه خوندي کړي دي

خو تر شرط وړاندې کولو نه اگاهو، هغه د بارودو په اساس  
د سرو وینود باران هغه منظر وړاندې کوي، چي له دې سرې  
مخکې به شاید د وینو گلان را وټوکیږي :

پېل د سپرلي چي په دې ښار کي په سرو وینو وښو  
سږ به یواځي وټوکیږي د سره رنگ گلونه  
ډېر بارودونه زموږ پر مخکې باندې واورېدو  
ځکه اخته دي له یو بل سره په جنګ گلونه

ویي کرلو بارودونه زمونږ پر مخکې باندې  
خدایه کوم فصل به د سرو وینو له نمه وزی

سوځي په کشمیر او فلسطین زړونه  
ویر به لاتر څو مونږ پر کابل کوو

د دغه شهزادی د خپلولو د شرط پوره کېده د تبسم په خیال  
په یووالي کي دے، ځکه خو په جار واي :

راشئ چي یو کړو ځله دا خواره واره وګرې  
د یو کېدو شرط دے تلے له کاروانه سره

د سیاسي پېچ و تاب په دې اخ و ډب کي تبسم هر یرغلګر،  
داړه مار هغه که د هري نظریې وي نه صرف مخالفت کوي بلکه  
د هغوی په حواله طنزآ وایي :

د هوا چي په خلوص چا یقین وکړو  
هم د هغه خراغونه یې ټول مړه کړو  
تاته په کار دے د ظالم مخ نیوے  
ته د دښمن ستاینه ځله کوي؟

چا چي پر دوی باندي تيارې راوستې  
دوی له هغه څخه رنځه غوښتله

خوله دې سره سره تبسم د خپل دور سماجي، سياسي  
حالات او تقاضې او چاري د خپل تخليقي عمل په تار باندي په  
عجوبه انداز سره داسي پيښي :

عدل، انصاف حق او قانون دي تش لفظونه پاته  
په غټو غټو کتابونو باور نه دے په کار  
مخلص، بې باک، نډر، بې لوټ او د وطن خدمتگار  
د هر دېوال په دې ليکونو باور نه دے په کار

اوس به د تبسم وهغه فکر ته پاملرنه وکړو د کوم په بنياد چي هغه  
د نړۍ د مترقي هېوادونو د ظلم و ستم او د سرمايه دارانه نظام و هغه  
اړخونو ته گوري چي د دوی استحصالې ادارې او ملتې نېشنل  
کمپنياني، که و ترقي پذير هېوادونو ته يو څه په يوه لاس ورکوي نو په  
دا بل لاس يې له سود در سوده سره بيرته ترې اخلي او و چاته پر خپلو  
وسايو باندي د قدرت پيدا کولو د ټيکنالوجي د کتلو موقعه لاهم نه  
ورکوي او بيا د ځنې تشکيل کړل سوو ادارو له خوا په گران بها Five  
Star هوټلونو کي په سيمينارونو، ورکشاپس او مذاکرو باندي د  
کړکېچنو مسايلو د حل دپاره يو څو تقريرونه او د بې انتها دولت  
خرڅونه او بس ځله روانېدل، په دې لړ کي د عارف تبسم موضوعاتي  
نظمونه د اجتماعي شعور او د عصري آگهي علاوه د تنقيد د بصيرت  
آينه دار دي. "ملگري ملتونه"، په اتلي کي د څه موده تېرولو پس يو  
نظميه تاثر او داسی نور ډېر نظمونه دي چي په هغه کي د خپل دور  
ترجماني په ډېره ښه توگه سوې ده، خو لکه چي ما وړاندي ذکر کړے وو  
چي عارف تبسم د گلوبلايزېشن د مغربي تهذيب او نشوونما د ودي او

امکاناتو په حقله یو درست کتاب مرتب کړې د. یقیناً چې سائنسی  
 ترقۍ و دُنیا ته وده ورکړه، خصوصاً د انټرنیټ نظام خود دُنیا ټولې  
 "ولکې" یوله بله سره منسلک کړې لکن د دې تر شا عالمي مالیاتي  
 ادارې او د ډبلیو، ټي، او او دا عالمی ساهوکاران که یوې خواله د  
 گلوبالیزېشن او عالمي تجارتي تنظیمونو په اړه د قامي زیارمنو  
 سرحدونه را ټولول غواړي نو بلي خواته به ترقی پذیر ممالک څه ډول د  
 ترقی یافته هېوادونو د کثیر القومي کمپنیو ته خپل دا مانده مارکېټ  
 هم له لاسه ورکوي او د نورو و محتاجي ته به اړ کیږي، چي نور خو نور،  
 دلته به اکثره خلک ژبه لاهم له لاسه ورکړي ځکه خو تبسم "و یورپ ته  
 یوه وینا"، "یوولسم ستمبر په یورپ کي" او "قدر مشترک" غوندې  
 نظمنه لیکۍ. عارف تبسم دلته یو بل نظم "گلیډیټر" تر عنوان لاندې  
 وړاندې کړې د. په دې نظم کي د تاریخ و هغه توره ورځ او دور ته اشاره  
 سوې ده چي باچهانو به خني مریان د پهلوانانو په تورو او چرو باندې یو د  
 بل مقابله کوله، چا چي به برې وموندو هغه به گلیډیټر گڼل کېدو، د  
 دغه Colosseum اثار اوس هم په روم او مراکش کی لاموجود دي :

بس د یوه اعزاز گڼلو په نیت

د څه دولت را غونډولو په نیت

د خپل طاقت ښکاره کولو په نیت

د باچهانو سات تېري دپاره

د څو آقاوو د هوس له وجي

خومره مریانو دلته سر و بایلو

خومره سرې ویني دلته خاوري سولې

خومره خوبونو دلته سا ورکړله

د عارف تبسم د شاعرۍ په حواله دغه څو کرښي ما په دې نیت  
 ولیکلې، چي لیکوال او لوستونکي د ده د شاعرۍ و بین السطور



ته په خپل نظر وگوري، او خپله رايه په خپله جوړه کړي، زما دپاره که څه هم د گرد کلام احاطه څه گران کار دے، خو دا څه اشعار مي ولوستلو او د هغه په اساس می ځانله لار جوړه کړه، زه دا دعوه نه لرم، چي تر چا ښه او تر چا کم شاعر دے او نه دا دعوه لرم چي د ده په کلام کي به يو مخ فني معايب گرسره وي نه، د ځنو تشبیهاتو، استعاراتو او قافيو پرله پسې تکرار، يا يوه نیمه فني خامی شاید بله هم وی، البته دومره قدر ضرور وایم، چي عارف تبسم د خپل وخت يو ژوندی شاعر دے د هغه شاعري د روان ژوند، ټولنيزو حالاتو او انساني تمدن په حقله د افاقیت نمونه گڼلے شو، دا په دې چي د پوهانو په خیال هغه ادب د افاقیت د علمبردارۍ جوگه گرځېدے شي په کوم ادب کی چي د ملي او بین المللي حالاتو په تناظر کی د فني او جمالياتي اقدارو په تړون جدید مسایل او موضوعات را نغښتل سوي وي، همدغه کار په خپل کلام کي عارف تبسم تر سره رسولے دے بلکه هغه د یو طنز په اند "د لمر پل" د علامت په اړه د خراغ په رڼا کي غواړي او همدغه یې خواړي او کار دے، په کار دے چي مونږ او تاسو ټول "د لمر پل" و رڼا ته ځان ور ورسوو او ویې گورو.

په درناوي

سید خیر محمد عارف

سول هسپتال محله لورالایی

۱۲ می ۲۰۰۵ء

## د خپلي شاعري په اړه خو خبري

زه شاعري څله کوم؟ دا يو ډېر گران سوال دے. که څه هم کله کله زه پر دې باندي ډېر غور کوم خو څه باقاعده نتيجې ته نه رسېږم، البت دومره پوهېدلې يم چي شاعري څنگه پکار ده ځکه خو هري خارجي واقعي ته زه د خپلي داخلي جذبې له لاري گورم او چي څه ليکم له هغه څخه شعرونه جوړېږي. گوا خوښ مي دا وي چي له مقصديت څخه ډکه شاعري وکړم، داسي شاعري چي له انساني ژوند، مسئلو او حالاتو سره سمون وځوري او د مخکني حقيقتونو اظهار وکړي. په دې کي زه څومره بريالۍ سوې يم په دې اړه نه خو څه دعوه لرم او نه څه فېصلي ته رسېږم بلکه دا حق و خپلو لوستونکو ته پرېږدم، خو دومره ضرور وایم چي ما په کوم دور کي شاعري پېل کړې ده او يا يې اوس هم کوم دا دور ته که څه هم د مادي ترقي معراج وئيل کيږي خو ما د دې ترقي هراړخيز اثرات محسوس کړي، ليدلي او کتلي دي چي په زياتره حواله د انساني نابرابري، ټولنيزي نا انصافي، طبقاتي جبر او په غربت کي په تېزۍ سره له زياتوب سره تړلي دي. ما د سووېت يونين شکست ور ځخت، د سوږ جنگ خاتمه، د نوي نړيوال آرډر ابتدا، د تهذيبونو تر ميان د مصنوعي جنگ پيدا کولو هڅي، د گلوبلائزېشن منفي اغېزني، ځان وژني بريدونه او نور داسي ډېر حالات او واقعات د خپل شعري سفر په دوران

کي ليدلي دي. او د دې په نتيجه کي مي په نړۍ باندي په نوي شکل کي د کنترول تر لاسه کولو هلي ځلي ليدلي دي. زما دننه شاعر پر دې حالاتو او واقعاتو چپ نه دے پاته سوے ځکه د دې حالاتو او واقعاتو خلاف زما انساني احتجاج په يو نوي شعري رنگ کي ځای په ځای زما په شاعري کي موجود دے، خو البت د دې هر څه باوجود چېرې هم زما اظهار د ياسيت، مايوسي او نااميدي بڼه نه ده خپله کړې بلکه هر وخت ئې د يو نوي اُميد لټون کړے دے او دا ځکه چې زه د انسان په جبلي او فطري صلاحيتونو او حقيقتونو پوخ يقين لرم. زه دا ايمان لرم چي الله تعالیٰ په هر انسان کي د ښکۍ، ښېگړي او آزادۍ ماده ايښې ده. نن که انسان د شر، بدۍ او ظلم په لار روان دے پر هغه باندي د ټولنيز تناظر اثرات پراته دي، چې له هغه څخه د را وتلو او پر خپلو جبلي صلاحيتونو باندي يقين پيدا کولو ضرورت دے او دا ضرورت هغه وخت پوره کېدلے سی چې پر دې جبلي حقيقتونو باندي زموږ يقين وي او د دې د بېرته را بېدارولو يو اُميد وي، ځکه چي زه خپلي شاعري ته گورم نو ماته دا اُميد ځای په ځای ښکاره کېږي. هم د دې دپاره خو ما "د لمر پل" را اخستے دے او په دې لټون یم چې پر انساني ژوند باندي د دې خورو تيارو پای چېرې دے او سهار چېرې را خېزي؟

په "د لمر پل" کي زه له خپل ټول شعري حقيقت سره موجود یم. څه چي زما شاعري وائی هم هغه زه یم او زه چي څه

یم هغه زما شاعري وائی. زما دننه موجود شعري صلاحیت،  
 زما د سوچ، شخصیت او نورو صلاحیتونو روزنه کړې ده. خو  
 دا هم یو حقیقت دی چې زما شعري صلاحیت هغه وخت نور  
 هم را بېداره سوچی کله په سیاسي توګه د خپلی طالب علمی  
 په دور کې ما منډه ترنډه کوله او د خپلي شعوري ناپختګۍ  
 باوجود مې د حق آواز پورته کولو، له جماعتي سیاست څخه د  
 لېري کېدو پس د ادبي ملګرو قربت او په ټولنیز حواله د  
 خلګو د خدمت جذبې زما شاعري په ابتدا کې و روزله. او زما  
 و خیالاتو ته یې وسعت ورکړو خو هغه وخت د څه وجوهاتو له  
 کبله زه له ادبي دنیا څخه څه لېري هم سوم ځکه به لوستونکي  
 "د لمر پل" کې زما د ابتدائي دور ډېر کم کلام وويني، بلکه  
 په میان کې څه اووه کاله خو زما شاعري د نشت برابره ده. که  
 دا ووايم چې څه اووه کاله ما له سره شاعري نه ده کړې نو به  
 غلط نه وي. "د لمر پل" کې زما زیاتره شاعری د سن ۱۹۹۹ء  
 پس تخلیق سوې ده. د دې وجه شاید داده چې په دې دور کې زه  
 له یو داسې ادارې (ای ډي ایس پی) سره منسلک سوم چې هغه د  
 نړیوال حالاتو او واقعاتو په اړه زما دننه موجود ګرځن  
 تصویرونه صفا کړو. چې هغه زما د شعري صلاحیت د بېرته  
 را برسېره کولو پیلامه وګرځېدو. په دې اداره کې ماته دا  
 موقع په لاس راغله چې زه نه یواځې نړیوال حقیقتونه و سنجوم  
 بلکه و نورو ته یې هم بیان کړم. که څه هم د دې تراخو نړیوال  
 حقیقتونو د را برسېره کولو دپاره ما د نثر لاره خپله کړه خو په

شعوري او لاشعوري توگه هغه حقيقتونه زما د شاعري برخه هم وگرځېدو، ځکه کېدې سي چي لوستونکي زما په شاعري کي هغه تراکيب، خيالات، انداز او بيان نه وويني چي په روايتي توگه د هغه بغير شاعري، شاعري نه گڼل کېږي ولي چي د حُسن و عشق بيان، د لب و رخسار تکرار، د وصل او هجر کيفيت، د زلفو او سترگو ستاينه، د مږ او جام خوندونه او نور ډېر داسي تراکيب او له دې سره تړلي خيالات زما په شاعري کي يا خو سته نه او يا بيا په اوږو کي د مالگي برابر دي. د دې په پرته زما په شاعري کي د مينی او خپلوي لټون، د لمر رڼا او د سهار تکل، د تيارو غندنه، د تاريخ بدبختي، د انسانانو حقيقت، له خپلو رواياتو سره ټينگ تړون، له خپلي خاورې او مخکي سره کلک تعلق او يو نوې اميد په وار وار ذکر سوه دې او هم دا زما د شاعري حقيقت دې.

نن چي زه خپله شاعري "د لمر پل" په بڼه کي وپښتو مټينو ته وړاندي کوم نو دننه دننه ډېره خوشحالي هم محسوسوم. نن هم زه هغومره خوشحالي محسوسوم لکه څومره خوشحالي چي ما په يو يو شعر ليکلو کي محسوسه کړې ده، ځکه زه دا ټوله خوشحالي له خپلو لوستونکو سره شريکوم. هم دا زما دپاره لويه خبره ده چي د شاعري له لازي زما خيالات و لوستونکو ته و رسېږي. اوس له دې خيالاتو سره اتفاق او اختلاف، د دې ستاينه او غندنه زه د هر لوستونکي حق گڼم، لکه څنگه چي دا خيالات، خپله تجزيه او

فکر شعر کول زما حق دے هم دغسي له دې سره اتفاق او اختلاف د هر لوستونکي حق دے او زه به د لوستونکو و دې حق ته هر کله په ورين تندى هرکلى وایم.

تر دې له مخه چي زه "د لمر پل" او لوستونکو له ميانه ووزم، غواړم چي د هغو مشرانو، دوستانو او ملگرو مننه وکړم چي د چا په مرستې نن "د لمر پل" تر تاسو در رسي. تر ټولو له مخه زه د خپلو مشرانو استادانو، وروڼو او دوستانو سعيدگوهر او سيد خبرمحمد عارف د زړه له کومي مننه کوم چي دوى نه يواځي زما پر اولني شعري زيار باندې ليکل وکړو بلکه په ډېرو فکري او فني حوالو يې زما لارښوونه وکړه. هم د دې دواړو مشرانو په گټورو مشورو "د لمر پل" ترتيب سو. زه د تمثيل حفصه (چي د سعيدگوهر لور ده) ډېره زياته مننه کوم چا چي د خپل تخليقي صلاحيت له لاري په ډېره مينه د دې مجموعې ټاټېل را جوړ کړو. د ليک دود د سموني په اړه د خليل باور او د سريزو د کمپوزنگ او ډيزايننگ په اړه د بارکوال مياخېل ډېر مشکور یم. له دې سره سره زه د ډاکټر قراة العين بختياري او خپل ډېر خوږ دوست او فکري اُستاد واصف رضوى هم په وار وار مننه کوم د چا په جوړ کړي گنجائش آئي دي ايس پى کي زما فکري روزنه وسوه. زه و خپلو ملگرو رازق فهيم، ارسلان خان کاکړ او سلطان زخېل ته هم تشکروايم چي هروخت يې زما حوصله افزائي کړې ده. زه د خپل پلار حاجي شېرافضل هم مننه کوم چي نه يواځي هغه

ته راتلونکي اخبارونو او رسالو په ما کي د لوستلو او ليکلو شوق او دلچسپي پيدا کړه بلکه هغه کله هم د يو روايتي پلار رنگه زما او زما د شاعري تر ميان د دېوال درولو هڅه نه ده کړې. په آخر کي زه د خپلو ټولو ادبي ملگرو، دوستانو او مشرانو مننه کوم له چا چي ما ډېر څه زده کړي دي او په خپله شاعري او ژوند کي مي په کار راوستلي دي.

زه هيله لرم چي لوستونکي به په ډېر غور "د لمر پل" ولولي او په راتلونکي وخت کي به زما رهنمائي وکړي. خدای دي و موږ ټولو ته له خپلي خوږې ژبي پښتو سره د مينی او خدمت جذبه راکړي. آمين

عارف تبسم  
بورۍ، لورالهي  
۱۹ مارچ ۲۰۰۶



نن په حق چي زه پوهېږم محمده!  
ستا په نوم پېژندل کېږم محمده!

ما د ميني هر سبق له تازه کړې  
تر دښمن هم زه جارېږم محمده!

ستا په لار که پټې سترگې زه روان یم  
تر منزله به رسېږم محمده!

ستا په ذکر سره نور، راباندي اوري  
په تیارو کي نه ور کېږم محمده!



ستاله رویه دهرچاپه غم شریک یم  
د هرچاپه غم دردېږم محمده!

ستا نسبت تل حوصله را کوي ماته  
زه له هیچا، نه وېرېږم محمده!

تردې زیاته خوش بختي به نوره شه وي  
ستا په نوم نن هم یادېږم محمده!

کوټه

۱۸، اکتوبر ۲۰۰۴ء



په خپل خزان ژوند کي سپرله پالمه  
گل یم له ځان سره ازغې پالمه

ستا په غم زه په ځان کي ود ردېږم  
خپله سينه کي ستازېږه پالمه

هر وخت له ماسره په جنگ اخته وي  
په ځان کي څه رنگه سره پالمه

خپلوی او مينه مي فطرت ځکه ده  
په خپله وينه کي بوره\* پالمه

نہ بدلومہ د بابا قدرونہ  
خپلہ دری، خپل نعرے پالمہ

چیری بہ بیاد حق اذان پورته کری  
پہ زرہ کی تل بلال ژوندے پالمہ

پر شونډو باندي تبسم نہ لرم  
بی تا ژوندون لکه نیم پالمہ

کوټہ

۰۴، جنوری ۲۰۰۴ء

\* بورے = لورالائی



خاوره د سرو وینو له رنگه گورم  
دا خپله محکه زه له جنگه گورم

ترنغمه باره ږغ و تلې نه یم  
خان دي د شنبنگړو له شرنگه گورم

تندۍ په خاورو لگومه حکه  
دا خپل سپېڅلې زړه له زنگه گورم

یم په رڼا باندي مین پخپله  
څه به له اوږه تا، پتنگه! گورم

زۀ چي مين په ڪانو نه ولمه  
د غالب رنگه سر له سنگه گورم

زما تبسم ورک په بنائست پسي شو  
اوس به يې چيري ستاله څنگه گورم

کوټه

۱۶، جولائي ۲۰۰۱ء

## دوه شعرونه

عشق به دي عارفه له ژوندي قطاره وباسي  
تابه د غالب رنگه له هره ڪاره وباسي

يوواري بس يوواري خپل ځان راټولول غواړم  
څېر دى كه مي بيا خلگ دا ستاله بڼاره وباسي

بورى - مارچ ۲۰۰۳ء



خه خلگ بيا دمرگ له کاره سره لوبي کوي  
دخپل لستونې له بناماره سره لوبي کوي

مورپه بنکاره لگيايو مينه او خپلوی خورؤو  
خوک پت لگيادي، زمور له بنا ره سره لوبي کوي

موربه په شپه هم لکه ورځ، سپينه رنځورؤو  
تياري که هرڅو له سهاره سره لوبي کوي

ماخوله هرچا سره مينه او اخلاص کړي دے  
خلگ مي ولي له دستاره سره لوبي کوي

حق مي هم خوري، په غريبي مي هم ملندي وهي  
ځكه په سرمي له دينا ره سره لوبي كوي

خپل لارښوونكي مو كاروان مخ ته په لارنه پرېږدي  
زموږ له خواريو، زموږ له زياره سره لوبي كوي

له مرگه نه وېرېږي، كړي د حق خبره په جار  
تبسم ځكه خوله دا ره سره لوبي كوي

كوټه

۰۷، مارچ ۲۰۰۴ء



مه خه نور په دغه لاره، ستر ۛ کږېږي  
زما خبرو منځه ياره! ستر ۛ کږېږي

ويده خلگ ويښول ستا په وس نه دي  
کښېنه گرانه! په کراره، ستر ۛ کږېږي

په خپل کلي کي به ښه په سکون اوسي  
غواړي خه له پرېدي ښاره، ستر ۛ کږېږي

په خان جبرو کره، اوسه په تيارو کي  
ډېر مزل شته تر سهاره، ستر ۛ کږېږي



ستا په خله مو، داسفروو، قبول كړې  
ته پرلاره وار بې واره سترې كېږې

زه خوشومه داظهار په تکرار سترې  
ته به کله له انکاره سترې كېږې

د راتلو وعدې تر ننه وفائ شوي  
له دې سترې انتظاره سترې كېږې

تبسم په نوم د ميني خطا باسي  
ته به کله له دې کاره سترې كېږې

اسلام آباد

۱۷، فروري ۱۹۹۳ء



خود به سپېره کېږي، باران نه لري  
زموږ بې وزله مخکې اسمان نه لري

خلگ له دې دشته وېرېدلي دي  
مخ ته سفر غواړي، کاروان نه لري

زه په دې سپېره منظر عادت نه يم  
دا څنگه سپرله دے، گلان نه لري

هيله موبيا هم له رڼا نه خېزي  
پای ددې تيارو که امکان نه لري

خو، که له هرڅه څخه محرومه دي  
زموږ د کلي خلک ارمان نه لري

اوسي په کيږدي کي، مجبوري يې ده  
چيري به ځي څوک چي مکان نه لري

پرېږده تبسمه! نفرتونه ټول  
مينه کوه، مينه تاوان نه لري

بورے  
۱۹۹۳ء



يم ناخبره چي به كله ماتوي ملگرتيا  
کړې به له ماسره ترکومه زندگي ملگرتيا

گرم دي نه بولم، که هرڅومره رانه ليري تښتې  
کړې ده چاپه دې جهان د لېوني ملگرتيا

دنيمي لاري ياري نه منم پښتونه ياره!  
که کړې له ماسره، نووکړه پښتني ملگرتيا

بېلتونه! ته به څه مونده کړې په دې وران کلي کي  
مه ماتوه ته د زرگي اود زرگي ملگرتيا

يواځي نه يمه پرځنگ مي دا بې وسه سايه  
کوي له ماسره په ډېره خاموشي ملگرتيا

شومه باغي ددې دنيا له رواجونو څخه  
نه کړي هيڅوک هم په دې لاره زما بېخي ملگرتيا

که څه هم ضد دي يو د بل، خو تبسمه اگوره  
خومره پخه ده د گلاب اود ازغي ملگرتيا

بورۍ  
۲۴ مارچ ۱۹۹۱ء



تہ چي مرورشوي، مرورشولہ ماخيل نصيب  
ليري رانہ ولاړو، بياوشاتہ نہ کتل نصيب

هسي خود ۾ ټينگ تړون دميني زما اوستا ترميان  
خداي خبرچي يوبه او که نه موريد يوبل نصيب

اې غوتی! غورېږه مه دميني سپرله خور نہ دۍ  
دلته دۍ له خاوروسره خاوري دهرگل نصيب

گوره له ازله مي په برخه ليک غمونه دي  
ځکه خوله ماسره هيڅکله نہ شو مل نصيب

مه کره تبسمه! هسي خوشي گيلي مه کوه  
نہ دۍ رسېدلۍ و منزل ته په پنبو شل نصيب  
بورۍ

۱۷ مئی ۱۹۹۱ء



رڼاخوړه کړم چي هر چيري قدمونه ږدمه  
ومخ ته ځمه او په لاره خراغونه ږدمه

ستا يوه مينه د ځوانۍ په بيه واخيسته ما  
نور به د ژوند دور څو شپو څه حسابونه ږدمه

تېره ازغي به هم له ځان سره په مينه وړمه  
که په نظر کي خپل منزل زه سره گلونه ږدمه

زه له سخترونه وېرېږم، حوصله لرمه  
تر تابه رسم، که په اور کي هم گامونه ږدمه

يوار به بياد تيارو ٽولي ڀردي و شلومه  
په دغه محكه به بنياد ستا سباوونه! رډمه

ما ټولي ليكي د قسمت پخپله و راني کړلې  
اوس به په خپل بې وزله زړه خالي لاسونه رډمه

چي يې د ژوند نوې معنا ما تبسم ته را کړه  
خوندي\* به ستا له مينې ډک هغه ليکونه رډمه

کوټه

۱۴ جون ۱۹۹۹

\* خوندي = محفوظ





تہ چي رايا دشوي زُما ياره! غزل نوې ليکم  
يوواري بيانن ستا دپاره! غزل نوې ليکم

په توره شپه کي دالهام ستوري رااوري په ما  
قصد مي دے کړے، ترسهاره غزل نوې ليکم

خبري اوس له ځان سره په شاعري کي کوم  
يمه روان په خپله لاره، غزل نوې ليکم

بيا دي لمبه راپورته شوه دبوريوالي ميني  
راغله يمه ستا ترنباره، غزل نوې ليکم

دروزگار غم له هره کاره څخه وايستمه  
له مودو پس يم په قراره، غزل نوې ليکم

مخکه دي هروخت د اظهارنوي گلونه کوي  
څنگه هوا دي ده کوهاره\*! غزل نوې ليکم

زه تبسم ستا دکاروان مل يم له ډېره وخته  
ځکه خونن عارفه\* ياره! غزل نوې ليکم

بورے

۰۴ فروري ۲۰۰۴ء

\* کوهار = دلورالائي يوغر  
\* عارف = سيدخير محمد عارف



خراغ راواخلو، په تيارو کي په منزل پسي ځو  
موږ ټوله شپه لټون کوو، دلمر په پل پسي ځو

زموږ لارښوونکو زموږ د زيارو قدر نه دے کړے  
ځکه خو خپل کاروان پرېږدو او موږ په بل پسي ځو

د خوشبوي د بښمني گرانه شوله دومره چي اوس  
د پسرلي د جنگ د پاره موږ په گل پسي ځو

د راست روي هيله به اوس له ځانه څنگه ساتو  
درځ ملگري يو، خوستاد زلفو ول پسي ځو

شايد چي خلگ له ايمانہ څخه ستري شولو  
اوس په ښکاره نارې وهي چي مورپه غل پسي ځو

ديوي کونډي ماشومان په سپېدو پورته شولو  
وائي مورکي مور داتامو په تکل پسي ځو

چاوشرلې خوشحال يانې له دې ښاره څخه  
که خندا غواړو، تبسم سره به مل پسي ځو

کوټه

۱۵ جولائي ۲۰۰۱ء



ماچي له ځانه سره ږدي، ترځان مي کم و نيسي  
شکر دے خدايه! له جهان سره مي سم و نيسي

زړه چي يې کله اراده زما پر خوا کړې ده  
فکر يې يوسي، ځکه بېرته خپل قدم و نيسي

چي له تخليقه يې منکر شي، آزادي ورکوي  
مورپه قصور د خو غنمو هغه دم و نيسي

بنکلاچي کله هم له خپلي دائرې راوړي  
زړونه خواره شي، هره لاره، هريوچم و نيسي

يار چي يې هر کله وډر\* شي له نظره څخه  
سترگي گرځجنې شي، له خپلو بڼو نم ونيسي

زما د بخت د کتاب سپينې پانې گوري په ځير  
چي اراده يې د ليکلو شي، قلم ونيسي

د وخت له جبر سره څنگه عارف ژوند تېروي  
ر شونډ وخور کړي تبسم، په زړه کي غم ونيسي

کوټه

۱۰ اگست ۲۰۰۱ء

\* وډر = پټ



بیا به خوارانو گیلې څه کولې  
که وای رڼا، دوی به شپې څه کولې

دابه ضرورد چاد جبر بنس کاروي  
گني داخلگو تیارې څه کولې

دیو ظالم له لاسه لیري شولو  
موربه ترمیان فاصلې څه کولې

هله ته ټول بنارز ما خلاف وپورته  
هله ته به ما فېصلې څه کولې

کشکې زموږ خپل کاروان بې لاري مه وای  
موږ به د بل قافلې څه کولې

منم له لمره مي پناه غوښتله  
مادوريځو سايې څه کولې

که له حالاتو څه مجبوره مه وای  
ماتېسم دارشتې څه کولې

بورۍ

۲۵ جولائي ۱۹۹۲ء





له تبسمه يې وفا غوښتله  
يار عجيبه غوندي سودا غوښتله

ماد ټول عمر د عوه نه کوله  
ماد يو څو لمحو خندا غوښتله

چاچي پر دوى باندې تيارې راوستې  
دوى له هغه څخه رڼا غوښتله

څوک چي وماته خندي ښکارېدو  
په حقيقت کي يې ژړا غوښتله

چاراته وويل چي خلگ وائي  
لمرله سپورمي خخه رهاغوبستله

هلتته مي ٽولي حوصلې ستري شوي  
حقيقت ژبه دربستيا غوبستله

بورے  
۳۱ جولائي ۱۹۹۲ء

## يورديف دوه شعرونه

دنن مين ځان دخيلوي له درده ژغوري، ځكه  
كوي اظهارد نفرتو، مينه په زړه كي ساتي

زموډلار بنوونكي ټوله ورځ تر لمر چاپېره گرځي  
ځان ته رنار اټولوي، موډپه تياره كي ساتي

كوټه  
اپريل ۲۰۰۳ء



لمحي دتبر عمر دژوند له ماه و ساله وزي  
ځكه بنائست او خال و خددي، زماله خيال له وزي

ستاد سپين مخ په ويرا سمان باندي خواره واره شي  
ستوري داستاد بنائستې زني له خاله وزي

سینه دمځکي وچه شوله، اوس په چيغو وائي  
زما وجود به کله خدایه! له ډوکاله وزي

مه کوه، پرېږده زیاته ته نور موسوي ضدونه  
زما دیار په لیدو هر سره له حاله وزي

په رواياتو د پروڼ خلگ بڼه ټينگ ولاړ دي  
په ډېره گرانه به دوخت تردې دېواله وزي

تاچي به شپه ورځ، له هر چاڅه په پټه گنډل  
زُما د نوم هغه تارونه له دسما له وزي

ته بې\* ترڅو د خپلو زلفو بنديوان وساتي  
آخريو ورځ به تبسم له دغه جاله وزي

کوټه

۲۹ جولائي ۲۰۰۱ء

\* بې = د به بې مخفف



د خوشحال رنگه تبسم هم مسيحا نه مني  
عجب ملنگ د مے، دمنت دارودوا نه مني

جنگ له هوا سره کوي، خود ابد بخته خلگ  
ډيوې کړي بلي په تيارو کي، خورنې نه مني

مورکه خبره دخپلوۍ کوونو خلگ وائي  
پرون پرسته دومره زيات دي چي سبا نه مني

منم له تا سره مي مينه انتها نه لري  
خوتيتېده مي د پښتون فطرت بنا نه مني

تردي به زياته بدبختي دوخت لانه خه وي  
خلگ په تا پسي روان دي، بيا هم تانه مني

شايد په خپل حق خبرشوي دي دا خلگ، خكه  
اوس دخوبونو داخستلو هيڅ سودا نه مني

يوواري بيا د تبسم زړه په بنائست پسي خي  
خداي خبر څوك به يې راگرځوي، دچا نه مني

كوټه

۰۴ جون ۲۰۰۰ء



يومئين په بوى، خواهش د گل کوو  
ځکه په ازغوباندي مزل کوو

لمراوسپوږمى ستا په سپين تندي غواړو  
گرد ستورو موږ ستا په اوربل کوو

ځان موستاله خياله هوسا\*کرې دے  
غم به دي د زلفود ځنگل کوو

غږي به ودشت ته اچوؤ په څه  
ځوبه مخ ته نور، ياره! توکل\* کوو

سوڻي پھ ڪشمير او فلسطين زڙونه  
وير به لاترڻو موڙ پھ ڪابل ڪوو

چيري به خپلوي او مينه و مومو  
موڙ له يوۂ عمره دا تڪل ڪوو

موڙ خپل تبسم بي قدره ڪڙي دے  
قدر ڪه ڪوو، نو موڙ ڊبل ڪوو

ڪوٽه

۲۶ جولائي ۲۰۰۱ء

\* پھ علاقائي لهجه ڪي توکل ته توکل وائي  
\* هو سا = دمھ، خودلته پھ معنا د بي غمھ دے





داسرمایه د زندگی ساتمہ  
ستادلایس هرلیک به خوندي ساتمہ

رایادوي به دوصال ورځي شپې  
توکري\* پټ ستا دبنگري ساتمہ

په نیمه لار دي یکر\* پرېښوؤمه  
یاده به ستا دغه دوستي ساتمہ

غمونه ډېرشو دروزگار خوبیا هم  
ستاغم زه څومره په خواري ساتمہ

خوڪ دنارو ليڪلو حق نه لري  
زه خپل دپوال غېر سياسي ساڻمه

له چا نفرت زما عادت خو نه دے  
زړه کي عناد له مجبوري ساڻمه

دېره شوه گرانه دهوا دښمني  
خنځه به خپل خراغ خوندي ساڻمه

بورے  
۰۲ مئی ۱۹۹۳ء

\* توکري = ټکړې، ټوټې

\* يکړ = يواځي



کولے نه شمه دمینی داظهار فیصله  
ماته ده گرانه داقرار اودانکار فیصله

ورمه زارۀ پلونه، په دالاره بپانه راحمه  
ماته په سرسترگو قبوله ده دیار فیصله

شایدچی بپا به ټوله شپه زۀ په تیارة کی اوسم  
پت شوی لمرکړله محفوظه دسهار فیصله

په خپله خاوره باندي خپله خوښه کړې ده موږ  
کله موهم منلې نه ده، ددربار فیصله

له خپل تاريخ سره قدرونه خپل ژوندي ساتمه  
له نرخه نه وزم، پالمه د بازار فېصله

کله به هم نه سپمومه ځان د عشق له لاري  
وس به کوم، پر مخ به وړمه د د لدار فېصله

کوټه

۰۴ جولائي ۲۰۰۴ء

دوه شعرونه

ځان ته رڼا راټولومه او آباد به وزم  
مزاج د لمر لرم، د تورو تيارو بعد به وزم

تاپه خپل لاس د غلامۍ په حواله کړم بېرته  
زه هيله مندومه چي داخلي آزاد به وزم

کوټه

جون ۱۹۹۸ء



عجبه خلگ دي احساس چي دخپلوئ نه لري  
وموږته شوي دي خوزموږپه شاني خوئ نه لري

موږ به دعوه ستاد دوستۍ سپرليه! کړې وله  
خوستاگلان ستادا احساس رنگه خوشبوئ نه لري

له رواياتوڅه مخ گرځوي، په مخه چي ځي  
مينه، خپلوي د ”پروني پلار“ د ”نن زوئ“ نه لري

کوفي بنائست په نوم د ميني ځکلولي دي ډېر  
حُسنې زړونه نورباورزياته په دوئ نه لري

دادعوه مه کوه چي ستاپه شان حسين به نه وي

گل نازکي، سپوږمۍ بنائست څه ستا له روئ نه لري

ترتابه هم د تبسم فکر درورسپري  
نظراوچت لري، لاسونه که څه لوی نه لري

کوټه

۰۱ مئی ۲۰۰۱ء

## دوه شعرونه

خلگويوړو، بڼه په لوی زړه خراغونه  
ماته پاته شولوتول مړه خراغونه

دتیاروبدي\* مي نوره په وس نه وه  
ننوا تي ته مي وروره خراغونه

\* بدي = د بڼمني

## تضاد

ازغن فطرتہ خلگو  
خنڱه عجيبه غوندي  
خويونه خپل کړو  
رنگونه واغوندي  
اولاړشي  
په گلانو گډشي

کوټه

۲۹ جولائي ۲۰۰۱ء

؟

زما دزپہ او زما د ذھن  
ترما بپنہ گورہ خنگہ  
عجیبہ شان جنگ روان دے  
زما د مینی پہ بابت نن  
ذھن وائی یک طرفہ دہ  
زپہ می وائی داسی نہ دہ

بورے  
۰۴ مارچ ۱۹۹۲ء



# اڀ دفكر سپينه لمره!

(د حمزه بابا په حقله)

اڀ دفكر سپينه لمره!

ستاد فن په تار پېښلي

دفكرو نو ملغلري

زموږ ورته ده

زموږ تهذيب روښانه ښكاري

ستاد فن په آئينه كي

زموږ كلتور ځلانده ښكاري

ستا په فكرو فلسفه كي

## غرور

اڀي زُما دِخو بُني حُسنه!

ده پيه تا ولي مغروره

هغه پيغله

چي يي زه، هم

حان گنم خپل

هم جهان خپل

بورے

۱۹۹۲ء

# سايي

په خومره هيله  
ساده خلک و اسمان ته گوري  
غواړي په ټکنه غرمو  
له سرو لمرونو، سايي  
که څه هم دوي په دغه ښه خبردي  
چي يوه توره او اوږده شپه  
راروانه ده بيا  
ځکه اوږديري واريه وار  
دد بوالونو سايي

بورے

۱۵ اگست ۲۰۰۱ء

## ڊوڪال

ماچي خپل غور، مڻڪي ته ونيوؤ  
نو وامي ور ٻڌو  
چي مڻڪي خپله وڇه ڪلڪه سينه  
په زوره ووهله، چيغه ٻي ڪره  
چي اوس مو ستا اوبو ته  
هيله ده اي شنه اسمانه!  
ولي چي دلته يزي دانو  
سمندر هم ڪريءِ په زوره قبضه

بورے

۱۵ اگست ۲۰۰۱ء



له خپله قده راوتلي، په جهان خواره شو  
دستور ورنګه پرتندي دخپل جانان خواره شو

که دوي هم شوموږله خاوري تړون نه پرې کوؤ  
پورته شو ستا له قدمونو او په ځان خواره شو

ګونګۍ وريځوته دگل دپاره ژبه ورکړو  
پرمخکه باندي په مثال بياد باران خواره شو

په اراده خو ديوه منزل وتلي و ټول  
په بېلو لارو څله خلګ دکاروان خواره شو

خو عجيبه غوندي مئين دگلو داسي هم شته  
چي دسپرلي غوندي ټول عمر په خزان خواره شو

درناگانو دعوېداريو، په تيارو کي اوسو  
خومره گرځونه موپه زړونو، په ايمان خواره شو

ترخوبه ژوند مور تبسمه! په لېموکي کاوه  
داوښکو خاڅکي شو، دپېغلي په گرېوان خواره شو

کوټه

۰۴ مارچ ۲۰۰۲ء



زۀ پۀ توروشپو کي هم ورکېږم نۀ  
لمريمۀ پۀ دوؤگوتو پتېږم نۀ

مارنۀاکرلې دۀ پۀ زړونو کي  
زۀ اوس لۀ تياروخخه وېرېږم نۀ

ماخپل يو منزل ومخ تۀ اېښۀ دۀ  
خم، مزل کومۀ، سترۀ کېږم نۀ

ژونده! ستاغمونۀ پۀ خنداوړمۀ  
اوبنکۀ اوبنکۀ يمۀ، خوشخېږم نۀ

هرڅو ڪه خنډونه وي په لاره ڪي  
زه خوا باسين يممه، درېږم نه

لمرد خپل بنائست راڅخه ليري ڪړه  
كانه نه يم زه، چي به ويلېږم نه

خاوري يم، له خاورو سره ڪړم مينه  
زه په سپوږمۍ، ستورو مينېږم نه

كسي دي دسترگو تبسمه! يم  
اونښكي يارانجه نه يم، بهېږم نه

له شوگران تراپټ آباد پوري په لاره  
۱۲ اکتوبر ۱۹۹۸ء





دهواچي په خلوص چايقين وکړو  
هم دهغه خراغونه يې ټول مړه کړو

توري شپې په لمر قبضه راڅخه وکړه  
اوس به کله موږ په لورد لمر خاته کړو

زموږ ترميان به فاصلي کله کميږي  
د بېلتون ژرامي کسي هم اوبه کړو

تناوونه د خېمويه پرې کېدو دي  
په دې دشت کې به د ځان ساتنه څه کړو

وي ايستم سره له اوبښکو تبسمه!  
ما خو ځان ورته په سترگو کې رانجه کړو

بورے



بل به شي دميني خراغونه، شه هلاکه\* ده  
رُپه به شي دغه دژوند خونه، شه هلاکه ده

دي کړې وړې ټولي کوڅې دميني، پام کوه  
اخله لږپه خيال، ته قدمونه، شه هلاکه ده

بس په دې اُمید تېروم ژوند له اند پښنو سره  
تېر به شي آخرواړه غمونه، شه هلاکه ده

تېښته له مرگ نشته، خوته هم تازيله\* مه کوه  
لږ صبر لا وکړه اې ژوندونه! شه هلاکه ده

مه شکوه غوتی، تہ دسیر لی پہ پیل کی مه شکوه  
داغوتی به پای شي، سره گلونه، خه هلاکه ده

مینہ موتازہ ده، دومره زرموبیلوی ولي  
خوورخي موپربرده ای بیلتنه! خه هلاکه ده

لَوَظ یی دے کرے تبسمه! درته رابه شي  
گرخي ولي داسي بی سکونه، خه هلاکه ده

بورے

۱۰ اکتوبر ۱۹۹۱ء

\* خه هلاکه ده = خه تادي ده

\* تازیله = تادي



مطلب دي ڇه دے وایه یاره! سم حساب به کوؤ  
بدیمه زه که زُما لاره، سم حساب به کوؤ

کړو دي په برخه زما غمونه، ته په کومه تښتې  
خلاصېدے نه شي بخته یاره! سم حساب به کوؤ

ددي دنیا په عدالت او په انصاف څه باور  
په مخ کي ستالویه بادهاره! سم حساب به کوؤ

کله خوزما پرخوا هم راشه، داتیارې رڼاکړه  
زما وستاڅه ضد دے سهاره! سم حساب به کوؤ

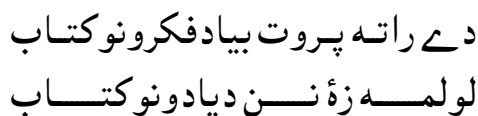
مينه په لاره ديوۀ بل مور تللے نه شو  
تۀ راشه کښېنه په قراره، سم حساب به کوؤ

هله ستاواک و، فېصلې به ستا په خوښه کېدې  
دلته زماواک دے ظلم کاره! سم حساب به کوؤ

ما تبسم ستاهر ستم په پته ځله سھلو  
راووتم چي ستاله ښاره، سم حساب به کوؤ

بورے

۰۲ فروري ۱۹۹۲ء



پانه په پانه ستا وصال گورمه  
راږوم د اُمیـــــــــــــدو نو کتاب

زہد بہ دغم خہ تعریف و کرم درتہ  
مانہ دے لوستیر دغمونو کتاب

زۀ هم په خوب کي ستاد رځم او که نه  
دے ستا په نوم زما د خوبونو کتاب

ورخ په ورځ اړوؤ، ورقي دژوند  
زربه شي ختم د عمرو نو کتاب

چي شي يادگار زما اوستاد ميني  
جوړوم زه ستاله خطونو کتاب

زما د نصيب ليکني نه وي پکښې  
مادے کتلر د بختونو کتاب

بورے

۱۰ فروري ۱۹۹۲ء



سوڻم، ڪباببرم، دهجران په اورڪي اوسمه  
بياهم سلامت يم ڪه ژوند ۾ په ڪورڪي اوسمه

ڊبره خاموشي شي چي مي زړه ستا په نوم وغورڻي  
خومره شم يواڻي، ڪه ڇه هم په شورڪي اوسمه

مه پتوه سترگي راته خلاصي دروازي ڪرڻ ته  
زه له ڊبره عمره ستادزړه په ڪورڪي اوسمه

وگرڻه، بنائست ڪه دي هرچيري په نظر راغلو  
زه به هم هڪٿه\* د يو چاخن ڪلورڪي اوسمه



ستامغل بنائست له آزادی راگر خولیم  
خککه خوشحال رنگه په دې رتهنبور کي اوسمه

ژاري مخکه، وائي زما سينه چا وچه کړې ده  
زه دلته دکوم ظالم يزید په زور کي اوسمه

زه یو تبسم به دچا، چا د زړه سکون شمه  
زه دچا په زړه، دچا دسترگو تور کي اوسمه

اسلام آباد  
۲۷ مارچ ۲۰۰۱

\* هَلته = په علاقائي لهجه کي هلته ته هَلته هم وائي



په لاس کي هرسر ۾ چي توره او خنجر گرځوي  
خنځه په خپلو اوږو باندې خلک سرگرځوي

څوک شو له تندي مړه يو څاڅکي يې نصيب نه شول  
څوک په ورغوي باندې واړه سمندر گرځوي

برائي ټوله شپه تيارو په غونډېدو تېره کړه  
درنا جنگ ته سهار ولاړې، اوس به لمر گرځوي

د ښو غشي زما د زړه پر خوار اخلاص چي نه کړې  
مخ به يې څوک نيسي او څوک به دا لښکر گرځوي

ماڻيگرونه مودكلي اوس بي خونده شولو  
نه پيغلي شته، نه څوڪ منگي پر وچ گودرگرځوي

څوڪ به دي خپل ڪري څوڪ به زړه درباندي وسوځوي  
هر سر ڊلته په سینه کي ثابت غرگرځوي

تبسم بياهم څهره خپله په خپل رنگ کي ساتي  
خومره گرځونه په هينداره دځيگرگرځوي

بورے

۲۲ جولائي ۲۰۰۱ء



چي په ليدويې زُماساه، له سينې سمه وزي  
هغه نجلۍ اوس له خپل كوره ډېره كمه وزي

هره درخود نن، كه غواړي ترپښولاندي زړونه  
خو زما خيال د مچي كسات\* بې\* تر آدمه وزي

كه د منزل پر خواروان يم، زه يواځي نه يم  
گوره سل پلونه زما له هريوه قدمه وزي

ويي كرلو بارودونه، زموږ پرمخكه باندي  
خدايه! كوم فصل به د سرووينو له نمه وزي

پام کوه څوک چي قلم نه کړي ستا دگوتو ژبه  
ډېري ترڅې خبري نن ستا له قلمه وزي

خدايه! خزان دتور وېږو\* رانه ليري ساتې  
دلته لمرونه له هرڅاڅکي د شبنمه وزي

څنگه به ژوند کړي تبسم له سل غمونو سره  
چي ډېر په گرانه دخپل يار له يوه غمه وزي

کوټه

۰۱ جون ۲۰۰۲ء

\*کسات = انتقام

\*بې = دبه بې مخفف

\*بډه = زياته تياره



ستاد سترگو تاب لرو، طاقت لرو  
زور لرو، په زړونو کي قوت لرو

ليري وټمنزل که تر امکانه هم  
ځو به، حوصلې لرو، همت لرو

زموږ پر سترگو باندي پردې نه راځي  
موږ په خپل نظر کي حقيقت لرو

وخت سره که نه ځو، لېوني نه يو  
سرکي يونشه د بغاوت لرو

خُان کي يوجھان آبادولے شو  
زڙه لرو، سينه لرو، وسعت لرو

هرخولراو برکه خواره شوي يُو  
بياهم په خپل ميان کي يو وحدت لرو

نه شوؤ تبسمه! پته خله پاته  
حق وايو، د حق خپلوي عادت لرو

کوټه

۳۰ اپريل ۲۰۰۱ء



ستادراتلوپه امیدونوباورنۀ دے پکار  
نۀ دے پکار ستاپه لوظونوباورنۀ دے پکار

خدائ خبرکومه لمحہ راشي دتیاروپه زدکي  
په رنگينيو د بنسارونوباورنۀ دے پکار

عدل، انصاف، حق او قانون دي تش لفظونه پاته  
په غتيو غتيو کتابونوباورنۀ دے پکار

هره لمحہ دي وي ژوندون، هره لمحہ دي مرگ وي  
اي وخته! ستا په ساعتونوباورنۀ دے پکار



مخلص، بې باک، نډر، بې لوټ او د وطن خدمتگار  
د هر دېوال په دې ليکونو باور نه دے پکار

ستاد بڼې ورځي خواهي نشته تبسمه! هيڅوک  
د خود غرضو په غوښتونو باور نه دے پکار

بورے

۰۸ مئی ۱۹۹۲

## يو شعر

يُود پرون خلگ د سبا هم بصيرت لرو  
ځکه خوله وخته سره نن هم عداوت لرو



ترخوبه دا عجبه غوندي زندگي تېروم  
داستاله لاسه پاته ژوند پرپه خواري تېروم

ماپه تکل دميني نيمه زندگي تېره کړه  
اوس نوري شپې په انتظار به دمرگي تېروم

راپېښه ماته شوه با د اړه دغه څنگه خواري  
چي په خپل لاس چرې دغم په خپل زرگي تېروم

خومره سپين زړه يم، ده زما د عقيدت انتها  
بخته دا عمر به دچاپه بندگي تېروم

چي نيم اورو اخلي اونيم سوڻي نه، زه هم دغسي  
دغم په اور کي وخت په شان دلوند لرگي تپروم

ته ما کړه او بڼکه له بانه مي پر بار خور اتوئ کړه  
زه څو لمحې داستا پر بڼکلي انگي تپروم

ډکه شوه زياته تبسمه! پېمانه د صبر  
تر خوبه ژوند په دې سماج کي په تنگي تپروم

بورے

۱۹ اپریل ۱۹۹۱ء



زما اوستا ترميان ياره! بېلتون له ډېره وخته دے  
زماله تا سره دغه تړون له ډېره وخته دے

ورځ هم لکه شپه پر ماتېرېرې له تيارو ډکه  
ماته انتظار د سبا وؤن له ډېره وخته دے

بيايې خوشحال يانې زموږ د ښار خاوري ايرې کړلې  
دلته چاپال لے دا جنون له ډېره وخته دے

چاچي به هروخت توره تړله د افغان په ننگ  
دلته ضرورت د آ\* پښتون له ډېره وخته دے

زموږ څلگوپه زړپسي بائيللي خوشحالياني دي  
داځوئ يې خپل کړې دقارون له ډېره وخته دے

ماهم باچهي په دنيا کړې بې حساب ده  
ماهم خپل سر اېسې پر ځنگون له ډېره وخته دے\*

زه له ځان سره مينه، بنائست او تبسم ساتم  
ځکه مي په ځنگ کي خوږ ژوندون له ډېره وخته  
دے

کوټه

۰۴ مارچ ۲۰۰۴ء

\* ا - هغه

\* په تصوري ځان باچا کړو

سرمي راپورته کړو ملنگ د دنيا و مه



ليري سره اوسود ترون په نوم  
ژوند کوؤ دنوي سباوؤن په نوم

تېروخت يادوي اوس ديرون په نوم  
خه نه کېږي دلته د بدلون په نوم

ويې کړلې لوبي په سرونو زموږ  
خه کې وېللي د ژوندون په نوم

خوبه اضطراب راته تسکين بنائي  
خوبه خطا وځود سکون په نوم

يوخوئ چي يې هم د پښتون نه درلود  
نن هغه ياد يري د پښتون په نوم

څه عجب سخيان خلگ مي وليدو  
مرگ چي يې وېشلود ژوندون په نوم

کوټه  
۲۷ مې ۱۹۹۲ء

## دوه شعرونه

سپوږمۍ په سترگو کي کړم پټه، پرېوځم  
ولي تيارې د شپې په خوب وينمه

ما شيش محل دۍ په نظر کي ايښۍ  
په ځان کي څنگه لېونتوب وينمه



زړه کي مي ديار واره غمونه خوندي کړي دي  
ماخوپه خپل ځان کي وسعتو نه خوندي کړي  
دي

خپل وجود مي ستاد تگه پس په لاري خور کړلو  
ته خورانه ولاړې، مادي پلو نه خوندي کړي دي

مورېدمځکي خلگ يو، په خاورو يومين ځکه  
مورپه خپله مځکه بنيادو نه خوندي کړي دي

بيا به له خزان سره په جنگ کي حوصله را کړي  
ماپه دغه نيت يو خو گلو نه خوندي کړي دي



نبه دي د حالاتوله ستمه خخه ليري دي  
زموږ د كلي خلكو خپل خوبو نه خوندي كړي دي

بيا په ټول وطن تورو تيارو خُله لگولې ده  
خو خلكو وځان ته خراغو نه خوندي كړي دي

شرط تر شهزادۍ درسېدو تبسم وانه ري\*  
زموږ د باچا لور نور هم سړو نه خوندي كړي دي

كوټه

۱۶ اپريل ۲۰۰۱ء

\* وانه ري = ونه هاري، ونه بائيلي



وجودمي خورشو، لاخور پږي، اوس له حده وزم  
لکه سایه دماځيگر له خپله قده وزم

وابه غوندم دميني واړه بنائسته رنگونه  
زه دنفرت اوبدرنگۍ له خال وخده وزم

دخپل منزل په خواپه دې باندي مزل کومه  
په حقيقت کي دامکان له دې سرحده وزم

له سپېرو خاورو سره مامينه پرې اېښي نه ده  
نوبيابه څله زه دخپل مدار له حده وزم

د جهان ټولي توري بډي کړم په ځان کي ټولي  
دلمر په رنگه د تيارو له هره زده وزم

شايد دخپل ذات د تکميل پر خواروان يمه زه  
شوم تبسم د بنو ملگر ۛ، تر ابده\* وزم

کوټه

۱۷ جولائي ۲۰۰۱ء

\* تر ابده = زياته



سفر کوم دفکر شپه ورځ ترفطرتہ پوري  
رسېده غواړم دنبکلا تر حقیقتہ پوري

ما خو کاروان و روان کړے، په دې نه وم خبر  
خلگ بېلېدل، ملگري ول، تر ضرورتہ پوري

د خپل بېرغ د درولو ځای مونه کړو پیدا  
عمر موندل شو، نه رسېږو تر، وحدتہ پوري

فکرونه وړان شو، بڼه خیالونه هم بې قدره شولو  
ادب محدود شود ادیب تر شخصیتہ پوري

د اتېسم چي له هر بڼکلي سره مینه کوي  
رسېده غواړي دنبکلا تر حقیقتہ پوري

بورے

۱۹۹۹ء



دټول ښار خلگ راټول دي، د بلا خلاف جنگېږي  
له پروڼه يې زه وينم، د سبا خلاف جنگېږي

د اساده خلگ روان دي، د تيارو ملگري کېږي  
يو لښکر ځني جوړېږي، درنا خلاف جنگېږي

حوصله ورکړې ته خدايه! کاميابي يې په نصيب کړې  
څو روښانه څراغونه دهو خلاف جنگېږي

ورته گورئ يو بل وژني، سره خپل دي خو خپل وژني  
خپل ښائسته کور يې برباد کړئ داد چا خلاف جنگېږي

اوس که گته وي که زيان وي، وانجام ته يې نه گوري  
بدرنگي د زمانې نن د بنکلا خلاف جنگېږي

له اوږوڅخه محرومه، له اوبو څخه محرومه  
داویده خلگ به کله د باچا خلاف جنگېږي

په شعرونو، په ليکونو انقلاب راوستل غواړي  
تبسم هم لپونې دے د دنيا خلاف جنگېږي

يونيورسټي هاسټل

کوټه

۰۴ مئی ۱۹۹۷ء



دخوش حالی دخیلو لو هوا نه لرمه  
عجب سرے یم دخنډلو هوا نه لرمه

زه لادمخکي له حالاتو مطمئن نه یمه  
زه وسپورمې ته دختلو هوا نه لرمه

دکوټي ښارکه هرخوښکلې دے، بې تاویران  
دے

زه دلته نورد او سپډلو هوا نه لرمه

زه دفطرت هره ذره کي دښکالتيون کړم  
له خواږه خیاله دو تلو هوا نه لرمه

اوس زما وجود هم دتيارو يو برخه وگرځېدو  
ځکه دلمرد را ختلو هوا نه لرمه

زړه مي راډک شي، او ښکي لا رغوا ږي خوييا هم گوره  
له يوه عمره د ژړلو هوا نه لرمه

زما دننه تبسمه! يو جهان آباد دے  
ځکه له ځانه دوتلو هوا نه لرمه

يونيورسټي هاسټل

کوټه

۲۷ جولائي ۱۹۹۶ء



## لمر اوسحر

په نیمه لار به مي  
یواځي پرېږدي  
یقین دورځي  
په لمر خنګه وکړم؟  
ماته د شپې ستا ضرورت دے لمره!  
ستا انتظار.....  
تر سحر خنګه وکړم؟

بورے  
۱۵ اگست ۲۰۰۱ء

## جد و جھد

زمورڀ په بنياد کي ده رڼا اخښلې  
ځکه موکله هم تيار و ته ځان ورکړه نه دے  
نن که په مور باندې  
تيارې دي زوروري غوندي  
بيا موهم غړي اچولي نه دي  
نور که څه نه وي  
ديوه خراغ رڼا خوروؤ  
وگوره چاد خپلو زلفو  
د تارونو پليتي راوړلې  
څوک په پيالو کي دخپل زړه وينې  
راوړي او راځي  
هريو لگيا دے تر خپل وسه پوري  
چي بس دا يو خراغ خوبل وساتي

کوټه

۱۶ اگست ۲۰۰۱ء

# چڀي ڪو پرا ته

تاچي په ڪومه لاره  
سرو بائيلو  
په هغه لاره تڱ اسانه دے ڊپر  
ددې دپاره بس  
يو شرط دے لازم  
چي سرے ووڃي له خپل ځانه  
په جهان خورشي

له بوري تر ڪوٽي په لاره  
۱۵ اگست ۲۰۰۱ء

# کوټه

(لسم محرم ۱۴۲۵ هجري)

کورته مي اورواچولو، ځکه لمبې پورته شوې  
بيامي له داخل وجوده، ځاوري ايرې پورته شوې

څورلس سوه کاله پس په ماكي شو يزیدراوینس  
ځکه مي دخپل حُسن له درده نارې پورته شوې

بيامي کړولاسونه نن په خپلووینوباندي سره  
ځکه مي نن بیا پنځه څلوېښت جنازې پورته شوې

کوټه

۰۲ مارچ ۲۰۰۴ء

## کربلا ۲۰۰۴ء

نوم دي ياديڙي په تاريخ کي په بنوټکوباندي  
تاپه نړۍ کي د عظمت يولوى مقام موندلے  
کربلا! ما هم داستا خاوره مقدس گهله  
ځکه چي حق داستا پر خاوره و دوام موندلے

خود تاريخ پانووماته دا هم ونبوؤ چي  
ستاودې خاوري ته عظمت د حُسن ويني ورکړو  
هم ستاپه دې خاوره څه خورلس سوه کاله وړاندي  
حق اوربستيا ته تقويّت د حُسن ويني ورکړو

خو خورلس سوه کاله پس، نن هم په دغه خاوره  
ډېرېدوننه د حُسن تقويّتې تقويّتې پراته دي  
ستاپه کوخواو ستاپه په لارو کي نن بيا يوواري  
ډېرارمانونه د حُسن خاوري ايرې پراته دي

نن بيايزيد ستاپه دې خاۋره سرراپورته کړلو  
بيايې په ډېرو حُسيني سرونو لوبي وکړې  
بيا ډېرو خلگو ديزيد شکل او قد واغوستو  
بيايې په ډېرو حُسيني سرونو لوبي وکړې

کوټه

۰۲ مارچ ۲۰۰۴ء

۱۰ محرم ۱۴۲۵ هجري



مورچي ويشتلو همپشه دلتہ په سنگ گلونه  
خکه په دې هیواد کي نه کوي غورځنگ گلونه

پېل د سپرلي چي په دې ښار کي په سرووینو و شو  
سربه یواځي وټو کپړي د سره رنگ گلونه

د پر بارودونه زمور پر مخکې باندي واورېدو  
خکه اخته دي له یوبل سره په جنگ گلونه

اوس مي هم روح محسوسوي، زمور د وصال خوندونه  
سره هوا، وړه خدا، د ښکړو و شرنگ، گلونه

زما دخزان سره سيالي تر آخري عمره ده  
ځکه خونه کرمه اوس زه پر خپل څنگ گلونه

ډوکال د مخکي او اسمان ټولي اوبه وڅښلې  
زموږ له هيواد څخه يې ورک کړلو پټنگ، گلونه

اوس به له کومه ځايه ستازلفوته راوړي گلاب  
پرکوڅو غواړي، تبسم لکه ملنگ، گلونه

کوټه

۰۷ مارچ ۲۰۰۴ء





خانگرتيا نه بائيلم، خپل ځان له سمندره گورم  
ځکه خو واوړه وجودزه له تاوده لمره گورم

سپراشنه شوي دي ماران له هريوبوتي سره  
که مي دا يادو، بيا به هر تخم له بره گورم

په سينه باندي مادي وړي بي حساب به غشي  
اوس به د کاني رنگ گلونه هم له سره گورم

که ټول بنائست پر مارا اوري، څه خبره نه ده  
څله به بڼکلي خلگ زه، د زړه له دره گورم

په ورځ دي نه کومه لمره! رنډاډ پره لرم  
زه به ستالاره دلته پس له ماضيگره گورم

نه غواړم زه، چي بنائسته خوبونه بيا ووينم  
ځکه خو ځان د بنکلو سترگو له اثره گورم

په دغه وړا نې دنيا باندي با چهي نه کوم  
ځکه خو سرزه د هماله هر وره گورم

کوټه

۱۴ جنوري ۲۰۰۳ء



(دگل شاه خوستي نذر)

دا خوشحالي، خدا به هم تېره شي  
دغه د غم سزا به هم تېره شي

له اوښکوډه دهجران دغه شپه  
که خدای کول، تنه به هم تېره شي

مه کړه ظلمونه په خوارانو باندې  
ددا تصویر ښکلا به هم تېره شي

مادخپل زړه خراغ په وینه بل کړو  
ومي کړئ خیال، رڼا به هم تېره شي

له غمه ډكه دا باقي زندگي  
كه تېرېده، بې تا به هم تېره شي

زما په ساده زړگي خپه ستادغم  
”تېره شوه نن سبا به هم تېره شي“

آخري شپه د تبسم د ژوندون  
اوس په ژړا ژړا به هم تېره شي

بورے

۱۴ ستمبر ۱۹۹۰ء



بي سترگو خلگ يو، و خپل نظر ته نه رسېږو  
اسمان ته لاړو خود مزكي سر ته نه رسېږو

موږ درشتوپه لارمزل كوؤ له عمره څخه  
روان له سترگوشو، بياهم ځيگر ته نه رسېږو

تتي ډيوې په لاس كي واخلو، ټوله شپه تكل كړو  
په رڼاگانو يو مين خولمر ته نه رسېږو

ته ښه بي غمه خپل غمونه زموږ وژپوته راوړه  
دكائنات رنگه وسيع يو، سر ته نه رسېږو

څوك به مو غم و خوري، ترچا به مو حال ورسېږي  
په ځان كي اوسو، ځكه لراو بر ته نه رسېږو

موږ چي غوتۍ و كړو، ډلۍ راباندي واوړېږي  
بدبخته درختي يو، ترپايه بر ته نه رسېږو

كوټه

ستمبر ۱۹۹۹ء



غرونه که هر خوورسپري ترفلکه پوري  
خوبنيادونه يې له عمره دي په محکه پوري

خله دي زه دخپل بنائست له جنت وايستمه  
ماپه غنم باندي وه کړې، کله خکه پوري

موږبې ساتلي همېشه تش په خوبونو کي يو  
کله به ورسپرو موږ تربخته ورکه پوري

راځئ پخپله ومنزل ته خپله لار وټاکو  
خبر به ورکه شي که ولاړه ترملکه پوري

الوتي يو، پريوه گام لا له خلا پاته يو  
تراوسه پوري لا تړلي يو په محکه پوري

ترسيوڊمي سڀني خُلي دي هم زما وجود روڻ نه ڪرلو  
مادرُ ناپه نيت په ځان ڪره اوربلڪه پوري

هرچا ترخيل وسه پښتوڙبه پرمخ وږي ده  
له تبسمه بيا ترستر خوشحال خٽڪه پوري

کوٽه

۱۰۴ اگست ۲۰۰۱ء



لاهغسي دے ويران له ډېره وخته  
ودان نه شودا، مکان له ډېره وخته

هره پانه زه ليکمه لاتراوسه  
ورکوم يو امتحان له ډېره وخته

بياهم خپل منزل ته نه دے رسېدلے  
يو کاروان چي دے روان له ډېره وخته

زه به تاله خوشحالي لټوم څنگه  
له ماخواره ورک دے ځان له ډېره وخته

دغه څه رنگه دنياده، نه پوهېږم  
پکي نه ښکاري انسان له ډېره وخته



چي يونوے لمردميني شي راپورته  
زء لرمه دا ارمان له ډېره وخته

د غمونو پټه وړيځو تبسمه!  
له ما پټ دے شين اسمان له ډېره وخته

بورے  
۲۹ فروري ۱۹۹۲ء



له ځان سره سره ټول عمر خپل مکان ګرځوؤ  
مخکۀ تر پښولاندي ساتو، په سراسمان ګرځوؤ

موږ له دننه تنهائي څخه وېرېږو ځکه  
له ځان سره په څنگ کي دشت اوبيا بان ګرځوؤ

ستاعبادت ته فراغت نه شو موندلې خدايه!  
موږ په سينو کي، په لېمو کي خپل جانان ګرځوؤ

په څه بانه به درته وژاړو، ساه تنګي شولو  
موږ په لېمو کي له عمرو عمرو باران ګرځوؤ

موږ د ښکلا په کارو بار کي رعايت نه کوؤ  
سترګي په پور کي نيسو، زړونه په تاوان ګرځوؤ

په دې نيلا م کي به مو بيه تبسمه! څه وي  
لکه يوسف په بازارو نوباندي ځان ګرځوؤ

کوټه

۲۷ مارچ ۲۰۰۲ء



څله کوي دږدمنه څله کوي  
گيلې له ماغمجنه څله کوي

چي دراتلويې هيڅ اُميدنه لري  
د داسي وخت غوښتنه څله کوي

څه نيمگړتياوي به ضروري، منم  
ته مې يَوْمَخ غندنه څله کوي

چي يې ظلمونه کول، ځاوري شولو  
ته دهغو پوښتنه څله کوي

وماته وائي دلارورکو په باب  
دوئ ته دلارښودنه څله کوي

تاتہ پکار دے دظالم مخ نیوے  
تہ ددشمن ستاینہ خله کوې

دتبسم په دې غمگینه خهره  
دخوشحالی کتنه خله کوې

بورے  
۳۱ مارچ ۱۹۹۲



خله ناکام په هره لار یو دواړه  
تر خوبه یاره! داسي خوار یو دواړه

ژوند په تیارو کي تېرؤ و موږ څله؟  
په انتظار د کوم سهار یو دواړه

ژونده! په موږ کي څه خامي پاته ده  
موږ د عظیم فنکار شهکار یو دواړه

هیڅوک موهم خوشحاله نه ولیدو  
موږ ګرځېدلي ښار په ښار یو دواړه

ضمیره! ما او تابه سپینه کوؤ  
یا خوبه یو یابه په دار یو دواړه

د تبسم قلمه! حق چي لیکي  
ځکه ملګري دهر خوار یو دواړه

بورے

۲۳ مارچ ۱۹۹۲ء



نه به درخټم په دغه لارگر سره\*  
پرې به ږدم، ستا کله او بيا رگر سره

ستاد را تلواُميدوســـــــــــــــتر ځم ځم  
نه به کوم نور انتظار گر سره

داتوري شپې خومره اوږدې شوې ربه!  
له موږه هېر شولوسهارگر سره

له خپل مقصده به زه نه اوږمه  
را تالوي که مي په دارگر سره

چي د بې وسو ژرانه وررسي  
پرې به ږدم زه هغه دربارگر سره

يزيدت به بياهم ونه منم  
که مي سرپرې کړي په واروارگر سره

ماتبسّم به تيارې څه کولې  
خونه راځي دلته سهارگر سره

بورے  
۱۰ جون ۱۹۹۲ء

\*گر سره - هډو، بالکل



زمورڻه سينو څخه، زمورڻز ڀونه، ٻنڪلے غل و باسي  
مورڇي ور رسو، دوي له کلي څخه پل و باسي

مورڇي گمان پرې دلمرخويه ڪڍو، هم هغه خلگ  
تياري راپر ٻڌي، څراغونه ٽوله بل و باسي

بيابه ڪسات دهر يو ڍڍ، له هرازغي اخلمه  
يو وار ڪه ڇوڪ زمورڻه ماڀينه څخه گل و باسي

شايد چي مورڻه خيل ڪاروانه ٻيلوي، ڇڪه خو  
مخ ته روان خلگ هر خلع ڊمزل و باسي

چي ڪله ڪله مخ شي تبسم و غم ته  
پر ٻڌي راوبولي وزڙه ته، ٽوله خيل و باسي

کوٽه

۱۲ جون ۲۰۰۲ء





چي بنائست گوري نو سپوږمۍ هم له جانان سره

ږدي

عجبه خلگ دي چي مخکۀ له اسمان سره ږدي

ماچي دلمړپل رااخيستۀ دۀ، بس دا گورمه

چي کوم ظالم دلمرنيادشپي له ځان سره ږدي

چي يې کړوليږي موږله خپلو، په فتوؤد کفر

اوس هغه خلگ باچهي له خپل ايمان سره ږدي

خپل دېوالونه هره شپۀ له ځان سره ويده کړم

خدائ خبرخوک يې هرسهارد بل مکان سره

ږدي

خوک به آخر سره يوځائ کړي دا خواره وگړي

ديوکېدو شرط چي يې خلگ له کاروان سره ږدي

ودرېده د سپرلي ربله تبسمه په موږ  
وائي چي سربه خپل گلونه له خزان سره ږدي

کوټه

۰۷ اپريل ۲۰۰۳ء

## يولسم ستمبر - په يورپ کي

ماته په دې ورځ دلته  
خپل ځان محفوظ نه ښکاري  
ولي چي يوڅو مسلمان يمه زه  
اوبل افغان يمه زه  
بيا په ځواني کي هم يم  
ځکه په داسي حال کي  
دهرسپين پوستي  
چي په ما کله نظر ولگي  
که څه هم کرکه يې په سترگو کي  
زه نه وينمه  
خوزه په ځان کي شم څه غلې غوندي  
په خپل گربوان کي لږ په ځيرو گورم  
ځان ته په ځيرو گورم  
چرته خوزه ترهه گر نه ښکارېږم؟

تيورن - اتلي

۱۱ ستمبر ۲۰۰۳ء

# گلوبلا تڙپشن

وائِي دنيا ده اوس دكلي په شان  
هريو هيواد دلته دكور غوندي دے  
هريو وگړے دبل ورور غوندي دے  
خوزه ربنسيا كه درته ووايمه  
بې شكه دې كلي كي هرڅه ډېر دي  
خود خپلوي چرته درك نه بنكاري  
دميني هم څه سلسله نه وينم  
دنړيوالو په دې لوي كلي كي  
پېژندگلوي دهرچا گډه وډه  
هريو ډغېږي اوس په بله ژبه  
هيڅوك حال نه لري په خپل څنگلوري  
بې شكه پراخ دي څلورواړه لوري

تيورن - اتلي

۲۲ ستمبر ۲۰۰۳ء

## و یورپ ته یوه وېنا

ستا پر مختګ ته زه اریان نه یمه  
ستا تر قی ته پرېشان نه یمه  
نه وار خطا دي بازارونو ته یم  
نه چرتو ورې دي وغټو بلډنگونو ته یم  
نه دي خوشحاله په دې پراخو سړکونو یمه  
نه له ماځان ورک

ستا په ښکلورنګینيو کي دے  
ولي چي زه په حقیقت خبر یم  
ستا د پنځه سوه کلونو وړاندي  
په ذهانت او په محنت خبر یم  
تا په داخل لوی ذهانت او محنت  
دا فریقه غرونه لاولوتلو  
په دې دنیا دي قیامتونه جوړ کړو  
په جنوبي امریکا یا نوباندي  
دا بشیا یو کوچ نه پرېښوؤ  
زردی لوتلو، په دولت پسې وې  
ځکه خوزه درته په ډاګه وایم

تا ترقي زموږ په سر کړې ده  
 د تاريخ پانې دي له ظلمه ډکي  
 تاباچهي زموږ په سر کړې ده  
 ځکه خوستاله سپړکونو څخه  
 د افريقې دوینو بوی راوړي  
 ستاله دې غټو بلډنگونو څخه  
 د جنوبي امريکايانو  
 اسوبلی راوړي  
 ستاله رنگینو بازارونو څخه  
 د اېشيا کرېزي ، سلگۍ راوړي

نیس-فرانس  
 ۱۰۴ اکتوبر ۲۰۰۳ء

## په محڪه جنت

ماخو جنت كله  
په خوب لاهم ليدلے نه دے  
نوبيا په دې باندي بنه نه يم خبر  
چي هلته څه دي او بنائست يې څه دے؟  
هلته دي غرونه كه بنائسته رگونه؟  
يا بياتك شنه سمندرونه؟  
كه دشاتو او شودو رودونه؟  
نه يم خبر چي جنت څنگه ځای دے؟  
ولي چي زه په دغه محكه باندي  
څه د جنت رنگه يو ځای وينمه  
دلته له كانوهم دي بوټي وتي  
خوره ده شنه شنېزه په غرونو باندي  
دلته اسمان دے

خه را کښته غوندي،  
په سمندر کي خپل شين رنگ پاشلے  
دلته يوې خواته خورهور سمندر  
وبلي خواته جگ، اوچت، لوی غرونه  
په میان کې گرځي  
يوخوز ماغوندي ساده انسانان  
او بې شماره حوري

مونتي کارلو - مناکو  
۱۰۵ اکتوبر ۲۰۰۳ء



## ملگري ملتونه

مائیک\* چي له ډانس فلوره راستون شو  
زما په څنگ کي په چوکۍ کښېناستو  
له خپله جېبه يې تشو پېپر او ایستو  
د خپل تندي خوله يې وچه کړه پرې  
یو سوږ له ډډ ډک اسو پلے يې وکړو  
بیایې وماته وکتل، گویان شو  
”زما فلسطین له تور و بدو ډک دے  
هره کوڅه مي له بارودو ډکه  
هره ویاله مي له سرووینو ډکه  
زندگي هلته ده ارزانه غوندي  
خودلته موږ په تنگ ټکور کي لمانځو  
ورځ د ملگرو ملتونو نن بیا  
چي هره ورځ د امن غونډي کوي  
خبره کړي د مظلومانو د حق

چار ٿرلري دانسانانو د حق  
 خويي عمل چرته هم نه بنڪار ٻڙي"  
 دمائيڪ آواز شوڙڻ غونڻ غونڊي  
 اوبنڪي دده پنه بنو و بر بنسپدي  
 هم په هغه گهري رنگينه رڻا  
 زياته شوه و پر قېده  
 دموسيقي رڻغ هم څه نور پورته شو  
 دمائيڪ ڙڙ غونڻ رڻغ چانه واورېدو  
 دده و اوبنڪو ته چانه وكتل  
 هريو مدهوشه په نڅا اخته و  
 "عظيمه" ورځ يي د تاريخ لمانځله  
 زه دملگرو ملتونو ودي دوؤ څهرو ته  
 ددي خبرو او عمل تضاد ته  
 فکرونو يوږمه له ځانه ليري

ٽيورن - اٽلي  
 ۲۴ اڪٽوبر ۲۰۰۳ء

# په اٽلي کي دڅه وخت تېرولو پس یونظمیه تأثر

ما چي په کومه ورځ  
په دې خاوره قدم اېښه دے  
تراوسه پوري له دې خاوري سره  
هیڅ انسیت مي پیدا شوه نه دے  
خپلوی مي هیڅ محسوسه کړې نه ده  
مینہ مي هم چرته موندلې نه ده

-----

زه خو وگرم یم دهغه خاوري  
چرته چي مینه بې حسابہ کږي  
هرڅه پېښلي درشتوپه تاردي  
خپلوي بې کچه دخپلوانوډېره  
مرکزدمیني چي خپل موروپلاردي

-----

خودلته زه ټينگي رشتې نه وينم  
له مينې ډکې فرشتې نه وينم  
دلته سپين سري مېندي وينمه  
ويجاړي غوندي  
دلته پلرونه هم بې وسه وينم  
زويان اولوني بې بد مستي وينم  
چي نه دموراونه دپلارپه خيال دي  
ځکه خويوتربله دوي بد حال دي

-----

زه دادميني مرکز دلته  
ډېر کمزوره وينم  
ماچي کتلي دي په ځير  
هرځل ددوي سترگوکي  
زه بې وسي، ناهيله ورځ او تنهائي وېنمه  
زه بې په سترگوکي ارمان ډېر دخپلوي وينمه  
تنده دميني، خواخوږي وينمه

-----

داڅنگه خاوره ده، گلونه دخپلوي نه لري

ڄنگه بيا خان زه ٻه داخوره گه ڪرم  
چي دڊي خاوري خيل وگري لادخان دپاره  
طلب دميني کوي،  
خيله خيلوي ته محتاج  
حڪه خوزه لاجنبي یم دلته  
تراوسه پوري له دڊي خاوري سره  
هيڃ اُنسيت مي پېداشوم نه دے

روم - اٽلي  
۴ نومبر ۲۰۰۳ء

## بنيبنه خهره

هغه خهره

چي به وه تل په تصور کي زما

هغه خهره

چي په لېمو کي به مي گرځوله

هغه خهره

چي ما په خپل زړه کي ساتلې وه

و ماته ناست دا مخامخ فنکار نن

د خپل بنائسته هنر له لاري څخه

هغه خهره

راته تخليق کړ له نن

له بنائستي، صفا او سپيني بنيبنې

(په اتلي کي دوېنس ښار سره نژدې

په يو ټاپو مورانو کي، چرته چي

بنيبنه گري کېږي)

۱۲ اکتوبر ۲۰۰۳ء

## قدرِ مشترک

وائِي چي نري، په دوؤ برخو وېشلې ده  
يوه شمالي او بله جنوبي نري،  
هم په دې تقسيم کي  
و شمال ته اوله نري، وائي  
او جنوب دريمه نري، گڼل کېږي  
ولي چي شمال شتمن دے  
او جنوب نېستمن دے  
خود شمال د شتمني او د جنوب د نېستي  
دا تفريق هر ځای شته  
هم په شمالي او هم په جنوبي نري کي  
ځکه خوزه نن په شتمن شمال کي  
يوډېر نېستمن جنوب هم وينم  
ددې يوه هيواد  
شمال خوبځي زيات شتمن دے  
هم ددغه هيواد

جنوب ۾ پڙيا ت نڀسٽمن دے  
زہ چي دجنوبي نڀي وگرے یم  
دشمال په دې جنوب کي  
اجنبي نه بنکارم  
ولي چي زما په جنوب  
اودې جنوب کي  
دنڀستی قدر مشترک دے

نڀيلز - اتلي  
۱۲ نومبر ۲۰۰۳ء



# The Dream Merchants

(دانگرېزي ديونظم تر تأثر لاندې، په يوداسي  
کېفیت کې چې زه يې هم يو برخه وم)

د پنځه ستورو درجې هوټل ته  
ددې هيوادله هريو کونجه څخه  
په الوتکو کې راوړسېدو  
يوڅو خواخوږي او زړه سوانده خلک  
په دې ساړه هال کې چې غونډې سره  
د هريو مخ ته په مېزوي پراته  
کمپيوټرونه او موبائل فونونه  
پر مخامخ لويه پرده باندې دوی  
وړاندې کوي رنگين رنگين گرافونه  
د چق چقواو د خندا په شور کې  
کړي په غربت باندې اوږده بحثونه

-----

چې د دودۍ پر مېز راغونډې سره  
غابونه ډک کړي له رنگ رنگ خورکو  
په ډلو ډلو کې ولاړوي سره  
خپلو خبرو ته دوام ورکوي

هره گوله چي يې تر حلق تېرېږي  
 ذکر د تهر د ماشومانو کوي  
 د وږو تېر و غريبانو کوي  
 چي د پېسې غوړپ يې تر حلق تېرېږي  
 د بورې تنده يادوي ورسره  
 لاس چي وروړي و رنگارنگ مېو ته  
 درېدري بيا د خاران يادوي  
 محرومه ورځ د کوهستان يادوي

په دې سره دوبي په سره کوټه کي  
 هريو چي پرېوځي له ډک نسه سره  
 خاندي د ځان له هم نفسه سره  
 بيا له خپل ځانه سره وږغېږي  
 ”خومره خوبونه مي نن خرڅ کړو د بل  
 ډېر ارامونه مي نن خرڅ کړو د بل  
 د ترقي لوی سوداگريمه زه  
 د غريبی لوی کارېگرېمه زه“  
 بيا سترگي پټي کړي خوبونه ويني  
 او په خوبونو کي نوټونه ويني

اسلام آباد  
 ۲۸/ اگست ۲۰۰۴ء

## گلبه يئېتر\*

بس ديوه اعزاز گتلو په نيت  
دخه دولت راغونډولو په نيت  
دخپل طاقت ښکاره کولو په نيت  
دباچهانو سات تېري دپاره  
دخو آقاؤ د هوس له وجي  
خومره مريانودلته سرو بائيلو  
خومره سرې ويني دلته خاوري شولې  
خومره خوبونودلته ساور کړله

په روم - اتلي کي کولوسيوم ته نژدې  
۱۵ نومبر ۲۰۰۳ء

\* په رومن سلطنت کي به په کولوسيوم کي باچهانو او اميرانو مريان سره  
جنگول، جنگ گټونکي مريي ته به د گلبه يئېتر خطاب ورکول کېدو.



مینه که کوی، قدم په پام راپسي مه اخله  
زمالاره که چپه ده نوگام راپسي مه اخله

ليري شوم له تاخه مجبور ياني موپه میان کي وې  
نوم که مي اوس اخلي نوالزام راپسي مه اخله

ماخوسپورمې کنبېنبووه، دلمرديوه مي بله کړه  
اوس لاسهارگاه ده، ته ما بنام راپسي مه اخله

زه شپېلې و همه په کوڅه کي دي تېرېرمه  
خلگ دي، تپې، ته له خپل بام راپسي مه اخله

زۀ پۀ یونبائست پسي اسمان تہ رسېدلے یم  
نہ درحم پۀ لاس، دزلفودام راپسي مہ اخلہ

خمہ نہ درېرم، لہ رقيبہ خپل بدل اخلم  
تہ رُوئ د قرآن، دلُوئ کلام راپسي مہ اخلہ

تہ کہ تبسمہ! سازول غوارې دنيانوې  
خپل ځان کره تخليق، خيالونه خام راپسي مہ اخلہ

کوټہ

۲۹ مارچ ۲۰۰۴ء



رڻامي چالوٽ ڪڙه اوڻوڪ مي په زوال خبر دے  
دبد بختيو په تيارومي پومشال خبر دے

له چا به پٽ شي چي دل مرغوندي ځلېږي همېش  
دلته هريوزماديارپه خدوخال خبر دے

اوس به وتاته څه سندرې د سپرلي ووايم  
زه خوازغي لانه لرم، په دې ډوڪال خبر دے

موږچي لوظونه له يوبل سره كول دميني  
په دې يوځدائ او يوداستادزني خال خبر دے

له ما دژوند د زېرو بم قصې ته څله پوښتې  
وخت خوزماد هريو دړه په سړاوتال خبر دے

مور پښتانه دي يو د لار خنډ تراوسه پوري  
ستا په مغل سلوک دوخت هريو خوشحال خبر دے

تبسم ستا واره نازونه په خندا ځکه وړي  
له فراق ځان گوري، په خوند چي د وصال خبر دے

کوټه

۲۸ مارچ ۲۰۰۴ء



ترچنارونومي لڙڪم اڀين ڏي  
قدمي له ڄانه سره سم اڀين ڏي

په سهارگاه ڪي به گلونه گورم  
ماپه ٻهوڪي يوشبنم اڀين ڏي

پلونه مي وري ڏي له ڄانه سره  
ماڪه په ڏي خاوره قدم اڀين ڏي

دالف رنگه زه خود سره نه ڀيم  
سرمي دواؤ په شاني خم اڀين ڏي



پرهر جوړېږي، دړديې لازياتېږي  
ماچي هرکله پرې ملهم اېښه دے

خوشحالي ولي ليري تنستي دژوند  
بنسټ بې گوره چاپرغم اېښه دے

ترخپل زرگي پوري زه وشرنگېږم  
خان مي دشنوبنگړورقم\* اېښه دے

کوټه

۲۳ اپریل ۲۰۰۴ء

\*غوندي، رنگه، ډول



نه په يو رنگ کي اوسم، نه خپله خهره بدلوم  
خنځه انسان يم چي له وخت سره جُته بدلوم

د حُسين رنگه دهر ظلم مخ نيوے کومه  
د يزید غوندي کربلا په هديره بدلوم

زما په سينه کي کله کله د مور زړه درزيږي  
داسي وخت هم راشي، اولاد زه په پيسه بدلوم

پخپله روے شم اوهره شپه خپل ځان وېروم  
ځکه خوهره ورځ سهار خپله کمره بدلوم

رڻاھم غواڙم، خوتيارِ مِي ھم پرخان پيرزوشي  
خه بدبختي مِي ده چي لمرزۂ پھ ڏيوھ بدلوم

پھ ملنگي کي کله کله عرش ته ور سڀڙم  
کله قارون سم خپل هرڇھ پھ خزانھ بدلوم

پھ يوۂ شڪل کي آدم اوابليس دواڙۂ بڻڪارم  
مخ بدلولۍ نشم، ڇڪھ آئينھ بدلوم

پھ حفاظت کي ھم زۂ ڄان سلامت نه گڻمھ  
دڪورگودي لھ منجاري خه پھ چاڙھ بدلوم

ڄان چي باڇاڪڙم نولھ خلگوخه ليري شمه  
کله پھ خلگوکي دخپل حق ھم نارھ بدلوم

بدرجمالي ته نکلونه دتوردڀب کومه  
وآدم خان ته ددرخوبيا زۂ قصه بدلوم

خه وخت دگل غوندي تازه او بنائسته ايسپرېم  
خان بيا ترډېره له خزان سره سره بدلوم

کورته چي ننوځم، له ځانه شم دباندې پاته  
چي وځم بيا د کلاهره دروازه بدلوم

چي زه آذرشمه، خدايان جوړکړم په خپلو لاسو  
چي ابراهيم شم، بتخانه بيا په کعبه بدلوم

په بنائستو ټپو کي زماله وځي خوند پېدا دے  
هغه هم زه يم چي غاړي په نوحه بدلوم

په يو وجود کي په زرگاؤ تضادونه لرم  
څنگه انسان يم چي له وخت سره جُشه بدلوم

کوټه

۰۸ جولائي ۲۰۰۴ء



ما پاللي د دنيا هم دښمني وه  
له خپل ځانه سره زما هم دښمني وه

په يوه تړون دوه رنگه وو ترلي  
چي ياري وه زما او ستا، هم دښمني وه

په سپرلي کي هم خزان ته ور نژدې شوؤ  
چي له گل سره د چا هم دښمني وه

ما به څنگه مينه هر ځای خوروله  
را پرې ايښې چي بابا هم دښمني وه

چي به کومه شپه وصال لره ورتلمه  
له سپوږمۍ سره به زما هم دښمني وه

ما هغه وخت هم ډيوې بلي ساتلې  
يادول چي د رڼا هم دښمني وه

ما د يار نوم له خپل ځان سره نه اخستو  
تبسمه! هلته دا هم دښمني وه

بورے

۱۸ جون ۲۰۰۵ء



شپه ده پر څه خلگو لاتر اوسه هم  
هره ورځ را خېزي په هر کور کي لمر

چا چي به ډيوې راوړلې هره شپه  
نن ئې رانه يوړلو په پور کي لمر

موږ ته په هر حال کي رسوی رڼا  
خپله ټوله ورځ اوسي په اور کي لمر

راسی په تيارو کي لاز در وښيم  
ما ساتلې د د سترگو تور کي لمر

يو واري په ځان کي کړه خوره رڼا  
ښکاري به و تاته په هر لور کي لمر

پېښور

۰۲ جولای ۲۰۰۵ء



ږوند دي شومه په ديدن پسي، نور غواړم  
ځکه اوس له بله سترگي په پور غواړم

ستا بناست د ځان کړم څنگه، نه پوهېږم  
تا په ځان کي، زه د ځان رنگه خور غواړم

زما نعرې تر باجهانو نه رسېږي  
اوس به خپل حق له هر چانه، په زور غواړم

زه وږه نړۍ د مينې سازومه  
پېښور، کوټه، کابل، نه لاهور غواړم

د بهر لمبې ما کله سوځ نه شي  
زه پناه د ځان دننه له اور غواړم



زه له زيارو كاروبار نه جوړومه  
په صله كي و بچيانو ته كور غواړم

تبسم به په امان له هر آفت یم  
را رسېږی به، دعاوي د مور غواړم

پېښور  
۲۵ می ۲۰۰۵ء



په خو شېبو مي تر اسمانه يوسي  
خيال چي دي راشي، ما له ځانه يوسي

يم په صحرا کي د پل غوندي پاته  
څوک به مي بيا تر خپل کاروانه يوسي

روي مي نه پرېږدي، آزاد نه يم  
څلک دي ما له دې مکانه يوسي

ډېر دي ساده، د ميني کلي خلک  
هره خبره زر تر ځانه يوسي

زما د سپرلي گلان تر زړه وختل  
څوک به ازغي سر له خزانه يوسي

قاصد د وصل خبر نه راوړي، خو

زېږېد د هجر تر جانانه يوسي

ته چي خبرې پرې، تبسم شعرونه  
ستا د نبأست له وير دېوانه يوسي

بورې

۱۲ دسمبر ۲۰۰۵ء

## د شاعر پښتندگلوې

نوم: محمد عارف  
قلمي نوم: عارف تبسم  
د پلار نوم: حاجي شيرافضل  
ټاټوبی: بورې، لورالائي  
تعليم: ايم- اې انگرېزي ادبيات  
درک: ايم- اې بين الاقوامي تعلقات  
مکان: 246- رحيم کالوني جېل روږ  
هده - کوټه، سهېلي پښتونخوا  
فون: 0333 - 7804824  
اي ميل: [ariftabassum@yahoo.com](mailto:ariftabassum@yahoo.com)

چاپ کتابونه

- ۱- گلوبلاټرېشن اور مادري زباني (ترتيب)
- ۲- آزادي کی پهلې کرن (ترجمه)
- ۳- دلمرېل (هم دا مجموعه)

ناچاپ کتابونه

- ۱- ادب، ژبه او گلوبلاټرېشن (د پښتو مقالو مجموعه)
- ۲- جب کارپورېشنون کی حکومت هوگي (داردو مقالو مجموعه)